F 26/1866

ГРУЗИНСКІЙ
ДУХОВНЫЙ ВѢСТНИКЪ.

1866.

ФЕВРАЛЬ.

საქართჳელოს

სასულიერო მახარებელი.

თებერვალი.

ჩყჲვ წ.

ТИФЛИСЪ.

Въ ТИПОГРАФІИ МЕЛИКОВА и К°.

ПОДПИСКА

НА

„ГРУЗ. ДУХ. ВѢСТНИКЪ“

продолжается и принимается въ редакціи сего журнала, при Тифлисской духовной семинаріи, на имя редактора. Цѣна за годовое изданіе журнала, т. е. за 12 кн., съ доставкою на домъ и пересылкою во всѣ города. 5 р. сереб., безъ доставки и пересылки—4 р. с.; за одни прибавленія на русск. языкѣ, для особо подписывающихся, 1 р. с. По той-же цѣнѣ можно получать остающіеся экземпляры журнала за *первый* ($18^{64}/_{65}$) годъ.

Независимо отъ журнала продаются: “Общепонятное изложеніе догматическаго ученія Православной вѣры,, и “Жизнь Пресв. Богородицы,,—на груз. яз.—по 40 к. с. экземпляръ, съ пересылкою и безъ нея.

ხელის-მოწერა ჟურნალზედ მიიღება ტფილისის სემინარიაში, რედაქტორის სახელზედ. ფასი წლის ჟურნალისა, ესე იგი 12 წიგნისა, შინ მიტანით და სხჳა ქჳეყნებში გაგზავნით ხ უ თ ი მ ა ნ ე თ ი; მიუტანელად და გაუგზავნელად ო თ ხ ი მ ა ნ. მარტო რუსულისათჳს ე რ თ ი მ ა ნ ე თ ი. ამავე ფასათ შეიძლება გამოწერა დანაშთენის ეგზემპლიარების წარსრული წლის ჟურნალისა.

ცალკე ისყიდება: “ადვილ-სასმენელად გამოხატჳა მართლ-მადიდებელის სარწმუნოების დოღმატიკურისა სწავლისა,, და “ცხორება ყოვლად-წმიდისა ღჳთის-მშობლისა,,—ო რ ა ბ ა ზ ა თ თჳთო ეგზემპლიარი, გაგზავნით და გაუგზავნელად.

ცხოვრება
ღირსისა ილარიონ ქართველისა. (*)

ქართველთ მზე მნათი, უღამო ილარიონ,
სიბრძნისა სისმოთ, თარგმნით წერილთა გვასვებს;
განხმელს კაცს ნედლავს, მენიშობს დიდებული,
კჳლად მზას ხელს-ახმობს, ჯჳარისა დამსახველი,
მტვერსა მთას-ჰსწმინდავს, სულსა ზე მეამჭობს.

(ნიკოლაოზ თბილელი, სადღესასწ. გვერ. 303).

ღირსი და საკვირველთ-მოქმედი ილარიონ იყო ქვეყანისაგან კახეთისა, გჳარით დონაური; მდიდარი და წარჩინებული მამა მისი, ამასთანავე იყო ახოვანი მხედარი და კაცი სავსე სათნოებითა. დედა ილარიონისა შემწყნარებელი უცხოთა და გლახაკთა, მოწყალე და ხელის-აღმპყრობელი დავრდომილთა, მარადის განატარებდა დროსა ლოცვათა და ვედრებათა შინა. მსგავსად სამოელ წინასწარმეტყველისა, ჯერეთ ისევ მუცელსა შინა დედისა თჳსისა შეჰსწირეს იგი ღმერთსა და ოდეს ნათელ-ჰსცეს უწოდეს მას სახელად ილარიონ, რომელი ბერძულით ნიშნავს ,,სიხარულსა,,. ქრჱსის წლი-

---

(*) ხელთ-ნაწერის მამათ ცხოვრების წიგნისაგან, რომელი ეკუთვნის შიო მღვიმელის უდაბნოსა.

სა მისცეს იგი აღსწავლად საღმრთო წერილისა ერთსა კეთილ-მსა-ხურსა მოხუცებულსა მღუდელსა, კაცსა სათნოებიანსა და დიდად მმარხველსა. მოკლეს ჟამს ესრეთ შეისწავა ყრმამან ძველი და ახალი აღთქმა, რომელ ყოველთა განუკვირდებოდათ სიმახვილე გონებისა მისისა. ხშირად მივიდოდა მამა სანახავად ძისა თჳსისა და ერთხელ მოუვიდა ფიქრად, რომ იმ ადგილს, სადაც ჰსცხოვრებდა ძე მისი თავისის მასწავლებელით, აღაშენოს მან მონასტერი და ამ მონასტერშივე აღკვეცილ იქმნას თავის დროზე მონაზონად ძე მისი, როგორც აღუთქუამთ ღუთისა-თჳს ილარიონის მშობელთა, უწინარეს მისის დაბადებისა.

მალიად სრულ-ჰყო ილარიონის მამამან განზრახვა თჳსი: მან აღაშენა ეკკლესიია და სენაკნი, სადაც შეიკრიბნენ თექუსმეტამდის პატიოსანნი ბერნი, რომელთა ზედან წინამძღუარად იქმნა მოხუცებული მასწავლებელი ილარიონისა. სიხარულით აღიკვეცნა თმანი ილარიონმან, და შეერთო რა ძმათა მონასტრისათა, ესრეთ მორჩილ ექმნებოდა მამასა თჳსსა, ვითარცა ოდესმე ისააკ აბრაამსა. დღე, ოდეს ილარიონმან დაუტევა სახლი მშობელთა თჳსთა, არ იყო დღედ ტირილისა, არამედ დღედ სულიერის სიხარულისა, ამისთჳს რომელ იგინიცა, რომელნიც განუტევებდენ და იგიცა, რომელიც განეშორებოდა, სრულებით ჰგრძნობდნენ ყოველსა სიმაღლესა წოდებისასა, რომლისადმიცა იგინი მიისწრაფდნენ. მშობელნი იღუწვიდნენ ყოველთა საჭიროებათა-თჳს შეკრებულთა ძმათა და იშიშვიდნენ მხოლოდ მისთჳს, რათა არა შეიწროებულ-იქმნეს გამოუცდელი ჭაბუკი სასტიკის მორჩილებითა; გარნა ნეტარსა ილარიონს, აღვსებულსა ყოვლითა სიმშვიდითა და სიმდაბლითა, მარადის აქუნდა გამოხატული გონებასა შინა თჳსსა მხოლოდ ერთი მცნება უფლისა: ,,რომელსა უყუარდეს მამა, ანუ დედა უფროს ჩემსა, არა არს იგი ჩემდა ღირს,, (მათ. ი. ლზ), და ამისთჳს არ აქუნდა მხვლე-

ლობა სისხლსა მამისა თჳსისასა, რათა არ შეჰსცთეს გზისაგან, რომელსა ზედან დაადგინა იგი უფალმან.

როგორც რომ გასლდა თექჳსმეტის წლისა, ილარიონმან მოიწადინა უმეტესი განმარტოებითი ცხოვრება და ამისთჳს წარვიდა იგი ველურსა უდაბნოსა გარესჯისასა რომელი დაეფუძნა წმიდასა დავით, ერთსა ათცამეტთაგანსა, ასურეთით მოსრულთა მამასა. მისნი მოწაფენი იყუნენ მკაცრნი მოღუაწენი, ნაცულად სენაკთა სავანედ აქუნდათ ქვაბნი კლდეთა შინა გამოქანდაკებულნი, სჳმიდენ წჳმის წყალსა და ხშირად პურსაც საჭიროებდენ. ილარიონმან ჰპოვა ამ უდაბნოში გუნდი ქვეყნიერთა ანგელოზთა და ზეციერთა კაცთა, რომელთაც დაემონავებინათ ხორცი სულისათჳს; მათ შორის დაემკვიდრა იგი თჳთ იწროსა ქუაბსა შინა, ჰბაძვიდა ყოველსა შინა ამა წმიდათა და შემდეგ აღემატა ყოველთა გარესჯისა ძმათა ზედან სათნოებითა და მოღვაწეობითა, ღამისთევათა და ვედრებათა შინა, სინანულისა ცრემლთა და ფსალმუნთ გალობასა შინა განატარებდა დღეთა და ღამეთა; საზრდელად მისა იყო ოსპი და ველური მხალი, მცენარე კლდეთა ზედან და იშვიათად პური. ხმა ილარიონის ანგელოზებრივის ცხოვრებისა განისმა მრთლად საქართველოში; მრავალნი შორთა ადგილთაგან მოვიდოდნენ მასთან და აღმოივსებდნენ სულიერსა სარგებლობასა ამა განწმედილის წყაროჲსაგან.

ათი წელიწადი დაჰყო ილარიონმან დაყუდებული ქუაბსა შინა; ძმანი გარესჯისანი მარად-დღე მოვიდოდნენ მისდა, აღუარებდენ მას გულის-ზრახვათა თჳსთა და მრავალნი განიკურნებოდნენ სულიერთა სენთაგან. სხუათა შორის მოვიდა ილარიონთან ეპისკოპოსი ვინმე მახლობელთაგან სამთავროთა, კაცი წმიდა და ღირსქმნილი წინასწარ-მხედველობისა მადლისა; განიცადა რა მან ჭეშმარიტად მოღუაწეობითი ცხოვრება წმიდისა, სიყუარულით მოიკით-

სა იგი და ჰრქვა მას: ,,ვმადლობ ღმერთსა, შვილო ილარიონ, რომელმან მაღირსა მე ხილვა შენისა სიწმიდისა; მხოლოდ ერთს რასმეს გთხოვ შენ, გევედრები და ღჳთისა მიერ მოცემულითა ხელმწიფებითა გამცნებ, რათა ხელთაგან სიმდაბლისა ჩემისათა შეიწყნარო კურთხევა მღჳდელობისა ი,,. თუმცა ჰგრძნობდა ილარიონ სიმძიმესა მღჳდელობის ხარისხისასა, გარნა ვერ ურჩ-ექმნა ბრძანებასა მღჳდელ-მთავარისასა. მისვე მცირესა ქჳაბსა შინა ეპისკოპოსმან ჰქმნა საკურთხეველი, აკურთხა იგი, და აღიყჳანა ილარიონ ხარისხსა ზედან დიაკონობისასა, ხოლო მეორეს დღეს—მღჳდელობისასა. ჟამსა ხელ-დასხმისასა, არა თუ ეპისკოპოსმან, არამედ მათაცა იხილეს თვალითა სულისათა სული წმიდა გარდამოსრული თავსა ზედან ილარიონისასა და შესწირეს ღმერთსა მადლობაჲ ესე-ვითარისა სასწაულისათჳს.

ილარიონ უმეტეს განამრავლებდა უდაბნოსა შინა ღჳაწლთა მოღჳაწეობისათა, და სიტყვისა მებრ სახარებისა ბრწყინავდა ნათელი მისი წინაშე კაცთა, ხოლო იგინი ადიდებდენ მამასა ზეცათასა. მცხოვრებნი გარემო სოფლებთა, რომელთა ჰსცნეს საკვირველი იგი სასწაული, მოვიდნენ და ევედრებოდნენ ილარიონს, რათა იქმნას მწყემს-მთავრად მათზედან; შეძრწუნდა მდაბალი სული მისი, ამისთჳს რომელ, იმ ჟამიდგან, ოდეს შეიმოსა მან მღჳდელობა, მას არღა აქჳნდა იგი გამარტოობითი და მყუდრო ცხოვრება, როგორსაც განატარებდა იწროსა ქჳაბსა შინა. სიყრმიდგან შემყჳარებელმან დაყუდებისა, ილარიონმან დაადგინა წინამძღჳრად მონასტრისა ერთი მათაგანი, კაცი ბრძენი სიტყვითა და შემკული სათნოებითა და თჳთ შეუდგა შორსა გზასა წმიდათა ადგილთა პალესტინისათა, მსგავსად დიდისა მის მოღჳაწისა დავით გარეჯელისა. ოდეს მიაწია საზღჳართა მისირისათა, მას დაეცნენ სარკინოზნი და იშიშვლეს ხრმალნი დასათხევლად უბრალოჲსა სისხლისა,

გარნა მათ გაუშეშდათ ხელნი; შეშინებულნი დაეცნენ ფერხთა ქუეშე წმიდისათა, ევედრებოდენ მას კურნებასა და განიკურნენ. ავაზაკნი, რომელნი უპირებდენ სიკუ̂დილსა და გაცუ̂რცუ̂ნასა, ევედრებოდან ილარიონს მიღებად მათგან პურისა და ფინიკთა, ხოლო ერთი მათგანი წარუძღვების წინ და უჩვენებს მას გზასა თაბორისასა. აქ მოილოცა ადგილი, სადა ფერი-იცუ̂ალა მაცხოვარმან ჩუ̂ენმან, და აქედგან მოვიდა იერუსალიმში, თაყუ̂ანისცა ცხოველს-მყოფელსა საფლავსა და წმიდასა გოლგოთას, განვლო ღელე გლოვისა და მივიდა წმიდის საბას მონასტერში; აქ დაჰყო მცირედი ხანი და შემდგომ წარვიდა მხარეთაკენ იორდანისა, რადგანაც სული მისი ეძიებდა უმეტესსა მყუდროობასა და მწირობასა. მუნ ჰპოვა მან ქუ̂აბი ილია თესბიტელისა, რომელი ოდესმე ყოფილ-იყო სავანედ იოანე წინამორბედისა, ჰყო იგი საყოფელად თჳსა და სულითა და გულითა მოხარული დაყუდებისა და მარტოდ მყოფი ესაუბრებოდა მხოლოსა ღმერთსა. მწარენი მხალნი და ველური თაფლი იყო საჭმელად მისა და სიყუ̂არულისათჳს ქრისტესისა მოითმენდა იგი სხუ̂ა და სხუ̂ა გუ̂ართა იწროებათა. ამა უდაბნოსა შინა წმიდამან ილარიონ განატარა ჩვიდმეტი წელიწადი ესე-ვითართა მძიმეთა მოღუ̂აწეობათა შინა, რომელნი უმეტეს შეეფერებიან უხორცოთა, ვიდრე ხორცითა შემოსილთა.

ერთხელ ღამით იხილა ილარიონმან ჩვენება: მას წარმოუდგა კაცი ბრწყინვალის სახითა და უთხრა: „აღსდეგ, ილარიონ და წარვედ სამშობლოსა მამულსა შენსა; მამამან შენმან, რომელი კეთილცხოვრებითა თჳსითა სათნო ეყო ღმერთსა, სთხოვა მას, რათა არ მიიღოს სული მისი, ვიდრემდის კუ̂ალად იხილოს პირი საყუ̂არელისა მისა თჳსისა; მოახლოებულ-არს ჟამი მისის სიკუ̂დილისა; ამისთჳს გიბრძანებს შენ უფალი, რათა წარხვიდე დასაფლავებლად მამისა შენისა. შემდეგ კუ̂ალად შეუდგე მოღუ̂აწეობასა, ვითარცა გი-

ბრძანოს შენ უფალმან,,. თუმცა ილარიონს უმძიმდა დატევება ტკბილის ცხოვრებისა მწირსა უდაბნოსა შინა, გარნა ვერ ურჩ-ექმნა ბრძანებასა უფლისასა, ვინადგან მარადის იყო მორჩილი ნებისა მისისა, მეორეს ღამეს მან იხილა უმეტეს სანუგეშო ჩუენება: იგი ალვიდოდა მთასა ზედან ზეთისხილისასა და იხილა ზეცათა დედოფალი, ყოვლად წმიდა ღუთის-მშობელი, მჯდომარე საყდარსა ზედა დიდებისასა და წინაშე მისა მდგომარენი ათნი კაცნი, ბრწყინვალის სამოსლითა მოსილნი. დედამან უფლისამან უბრძანა ილარიონს, რათა სრულ-ჰყოს მან თქმული იგი ანგელოზისა მიერ წინა-ღამეს. განიღვიძა ილარიონმან და ჰსთქუა: ,,იყავნ ნება უფლისა!,,—დანაშთენი დრო ღამისა განატარა მან ლოცვასა შინა და ევედრებოდა უფალსა, რათა დაიცვას იგი უვნებელად ჟამსა მგზავრობისასა. განთიად დაუტევა მან საყვარელი ქუაბი თჳსი და ნაპირთაგან იორდანისა კუალად მოვიდა იგი იერუსალიმში; აქ კვალადცა თაყუანი-სცა ცხოველს მყოფელსა საფლავსა, და საშინელსა ადგილსა ჯუარცმისასა კლდესა ზედან გოლგოთისასა, სადაც დაითხივა სისხლი უფლისა გამოსხსნისათჳს სოფლისა; და შემდგომ წარვიდა იგი კასეთად. მამა და ძმა ილარიონს დაჰხუდნენ სიკუდილად მიხრწნეულნი. დედამან და დამან იხილეს რა იგი მიიკრეს გულზედ, იწყეს ტირილი სიხარულისა და მწუხარებისაგამო და ცხარითა ცრემლითა დაალტობდენ ფერხთა და ხელთა წმიდისათა. ,,უძვირფასესო შვილო ჩემო, ნუგეშო ჩემის მოხუცებულებისაო, ეტყოდა მას დედა, ვინ გაგონა შენ მოხულვა მამულსავე შენსა?—უფალმან შეისმინა ვედრებანი ჩემნი, და კუალადცა ღირს-მყო მე ხილვად პატიოსნისა სახისა შენისა; როგორც გნებავს ისე განაგე ყოველი სამკვიდრო მამული შენი, ხოლო ჩვენ შეგვმოსე სახე მონოზონებისა, რათა განშორებულნი სოფლისაგან ვსტიროდეთ ცოდვათა ჩვენთა თჳს,,. მაშინ ილარიონმან ჰყო მონასტრად სახლი მშობელთა

თჳსთა, აკურთხა მონაზონად დედა და და თჳსი და თჳთცა დაჰ-ყო მუნ ვიდრე გარდაცვალებადმდე დედისა თჳსისა. შემდეგ მისის აღსრულებისა, ყოველი საცხოვრებელი თჳსი განუყო გლახაკთა, რომელიმე ნაწილი შესწირა დავით გარეჯის უდაბნოს და თჳთცა წარვიდა მუნ. კლდესა შინა გამოჭრილი ქუაბი, რომელიც ოდესმე ჰქონიყო მამა დავითს სავანედ, და სადაც იყო საფლავიცა მისი, მან ჰქმნა ეკკლესიად. ოდეს განისმა ხმა ილარიონის დაბრუნებისა, მაშინ იწყო მოსვლა უდაბნოდ სიმრავლემან ერისამან.

ნოტარსა ილარიონს ჰყვანდა ბიძა, ძმა დედისა თჳსისა, რომელი იყო კაცი მეომარი და შემმართებელი. ამას დიდად ეწყინა, რომ ილარიონმან მისის დის მამული შესწირა უდაბნოსა; ამისთჳს შეჰყარა მან რაოდენნიმე აღჭურვილნი კაცნი, უეცრად დაეცა წმიდის დავითის მონასტერსა, დაარბივა იგი, და ამასთანავე იტყოდა: ,,მე უმეტეს მეკუთვნის საკუთრება დისა ჩემისა, ვიდრე-ღა ბერთა''.

ძმათა მოახსენეს ილარიონს ესე-ვითარი მძლავრება მისის ბიძისა, გარნა წმიდამან დაამშვიდა იგინი და უთხრა, რომ რაჲცა შეემთხვევის მათ, ყოველივე ღმრთისაგან არს, და უბრძანა, რათა თჳთოეული მათგანი წარვიდეს თჳსსა სენაკსა და ილოცვიდეს. არა დაუტევა ღმერთმან დაუსჯელად განმძარცველი ეკკლესიისა: მტაცებელს დაემართა ბნედა, იგრძნო ბრალეულობა თჳსი და საშინლად შეჭირვებული ცრემლით და სინანულით მოუხდა დის-წულსა თჳსსა, დაეცა ფერხთა ქუეშე მისთა და ევედრებოდა მას შეწყალებასა. წმიდამან ილარიონ გამოსახა მას ზედან ნიში ჯუარისა და მყის განიკურნა ბიძა მისი სატკივის გვემულებისაგან. გარნა განკურნებულსა არღა სურდა ცხოვრება სოფელსა შინა, მან შეჰსწირა ყოველი საცხოვრებელი თჳსი გარეჯის უდაბნოსა და მუნ, მოსილი ბერულის სამოსლითა, აღესრულა მოღუაწეობასა შინა.

ხმა დიდებისა დიდის მოღუაწისა უმეტეს და უმეტეს განის-

შოდა სამშობლოსა მხარესა მისსა; შორეულთა ადგილთაგან მო-ვიდოდნენ მასთან მრავალნი საკურნებელად სულთა და ხორცთა დ სულიერისა განათლებისათჳს როგორც ანდამატი მიიზიდავს რკი-ნასა, ეგრეთ მიიზიდავდა წმიდა ილარიონ ყოველთა, თავისის სუ-ლის დამატკბობელის სიტყვითა და მოწყალებითა. გარდაიცვალა ეპისკოპოსი, რომელმან აღიყვანა იგი მღვდელობისა ხარისხსა ზუ-დან, და როგორც მთავარმა, ისე სრულიად ერმან მოიწადინა, რა-თა მოადგილედ მისა იქმნეს წმიდა ილარიონ; შეძრწუნდა სული ილარიონისა ოდეს ესმა ხმა ესე. როგორც ოდესმე გულ მტკივ-ნეულმან დაუტევა სასურველი იგი უდაბნო იორდანისა, ეგრეთვე აწცა გარემოებანი აიძულებენ მას დატევებასა დავით გარეჯის უდა-ბნოსასა, ვინადგან იმიშვის იგი და უღირსად შერაცხს თავსა თჳს-სა მიღებად ამა უმაღლესის ხარისხისასა. კვალადცა აღირჩია ერთი ძმათაგანი, კაცი პატიოსანი და გამოცდილი სათნოებითა, დაადგი-ნა იგი წინამძღვარად გარეჯის უდაბნოჲსა, და თჳთ სამარადი-სოდ დაუტევა სამშობლო სავანე და ქვეყანა, რათა ჰპოვოს უც-ხოსა მხარესა შინა გულის საწადელი უშფოთველი ცხოვრება. სას-ტიკად ამცნო წინამძღვარსა, რათა მტკიცედ დაიცვას მან ყოველნი წესნი მონასტრისანი, და არ დაუხშავდეს სტუმართ-მოყვარებისა კართა მისთა უცხოთა და უღონოთა. ეგრეთვე ძმათა ამცნო, რა-თა აქვნდესთ ურთიერთარს სიყვარული და ეძიებდენ მშვიდო-ბასა უფლისასა, რომელი შეიქმს კაცსა მემკვიდრედ ზეცისა სასუ-ფეველისა.

იდუმალ არ დაუტევა ილარიონმან, ვითარცა პირველ, უდაბ-ნო გარეჯისა; შემდგომ მუხლთ-მოდრეკით ლოცვისა და ვედრები-სა, შევედრა სამწყსო თჳსი ღმერთსა და თითო-თითოდ გამოესალ-მა ძმათა; მხოლოდ ორნი მათგანი თან წარიყვანა და წარვიდა სა-მეუფო ქალაქად კონსტანტინეპოლედ. აქ განუკვირდებოდა მას არა

სიმდიდრე დიდ-მშვენიერის საბერძნეთის სახელმწიფოს სატახტო ქალაქისა, არამედ შეკრებილნი მას შინა სხუა და სხუა მხარიდგან სიწმიდენი. რაოდენსამე დღეს ილარიონმან მოვლო მრავალნი ეკკლესიანი და თაყუანისცა სასწაულ-მოქმედთა ხატთა და წმიდათა ნაწილთა მოციქულთა, მღვდელთ-მთავართა და მოღუაწეთა უდაბნოსათა. აქედგან მივიდა იგი მთასა ულუმბისასა, გინა ოლიმპისასა, რამეთუ ადრიდგანვე სმენოდა, რომელ მახლობლად მისა სდგას საკვირველი ლავრა დიდისა იოანნიკესი და მთისა ამის ძირსა მრავალ არიან დასაყუდებელნი ადგილნი. გარნა ილარიონ პირდაპირ არ მივიდა ამ ლავრაში; მახლობლად ამ მონასტრისა მან ჰპოვა მცირე ეგუტერი (*). აქ, ყველიერის შაბათს დღეს, დაიბინავა თავის ორის მოწაფითი და ენება აქავე გატარება მრთელის ორმეოცის მარხვისა. ამავ დღეს, საღამოს ჟამს დიდის ლავრიდგან მოვიდა ეგუტერში ბერი ვინმე კანდელთა აღმთებელი, მოსამზადებლად კანდელთა კვირა დღისათჳს; იხილა რა უცხონი კაცნი, რომელთა არა აქუნდათ არა ვითარიმე საზრდელი, იგი მსწრაფლ წარვიდა ლავრად და მოართვა მათ რაოდენიმე პაქსიმანდი (სუხარი) და ცერცვი წყალში დამბალი; როდესაც ეს ბერი შაბათს დღეს, პირველ დიდმარხვის შვიდეულისას, კუალად მოვიდა ეგუტერში, მან დიდად გაუკვირდა, რომ პაქსიმანდი ხელუხლებელი იყო, ამისთჳს რომელ უცხოთა კაცთა მრთელს შვიდს დღეს ცერცვის მეტი არა მიეღოთ რა. გულ-კეთილმან ბერმან ჰკითხა მათ: ,,გნებავსთა‘‘ კუალად რაჲმე?,, მათ მოსთხოვეს მას მხოლოდ სეფისკვერი და ზედაშე. ნეტარმან ილარიონ აღასრულა საღმრთო ლიტურღია და აზიარა მოწაფენი თჳსნი უხრწნელთა საიდუმლოთა.

განცვიფრებული სათნოებითა ამა უცხოთა ღმრთის-მსახურთა

(*) სამლოცველო სახლი მცირე სამწირველოთი.

კაცთა, ზერი მოვიდა ღავრად და ყოველივე უამბო მამასახლისსა (იღუმენსა, გინა წინამძღუ̂არსა); ხოლო მას ესმა რა ესე, აღივსო გულის-წყრომითა და რისხვითა, მეხთჳს, თუ ვითარ გაუბედავთ წირვა ეგუტერსა შინა კაცთა უცხოთა და უმეცართა ელლინთა ენი-სა, და უბრძანა იკონომოსსა, რომ დაუყოვნებლივ გასძოს იგინი მუნიდგან. იკონომოსმან თან წამოიყვანა რამდენნიმე ბერნი და ის-წრაფოდა მალიად აღსრულებასა წინამძღუ̂რის ბრძანებისასა. ილარიონ-მან, რომელმან მცირედ უწყოდა ბერძული ენა, დაწყნარებით უთხ-რა იკონომოსსა: „ნება დაგვრთე ჩუ̂ენ, მამაო, ეს ერთი ღამეც აქ გავატაროთ, დილით კი ადრე წარვალთ აქედგან და შევუდგებით გზას, რომელსაც გვიჩვენებს ჩვენ უფალი„. შეებრალნენ იკონომოს-სა ეს უბინავო უცხონი კაცნი და ნება დართო მათ მუნ ღამის გა-ტარებისა, იმ პირობით, რომ განთიად უთუოდ დაუტეონ სავანე იგი; გარნა იმავ ღამეს საშინელი სიზმარი ნახა წინამძღუ̂არმან: მას წარმოუდგნენ ორნი საშიშარნი კაცნი, რომელთაც დაუწყეს მას თრევა და შეათრიეს ერთს მშვენიერს ტაძარში, სადაცა იჯდა ტახ-ტსა ზედან დიდებისასა ზეცათა დედოფალი. მრისხანებით უბრძა-ნა მან შეუბრალებელსა წინამძღუ̂არსა: „ვითარ იკადრე შენ განძო-ბა მონისა ჩემისა, დიდის მოღუ̂აწის ილარიონისა და მოწაფეთა მისთა? ანუ დაგივიწყებიეს შენ მცნება ძისა და ღუ̂თისა ჩემისა, რომელი ნატრის უცხოთ მოყუ̂არეს და შერისხავს გულ-ფიცხელ-თა და ულმობელთა? რად უჩვენებ თავსა შენსა ამაყად უცხოთა შვილთა? შენ გგონია, რომელ ერთი ოდენ ბერძული ენა (ელლი-ნური) საამო არს ღუ̂თისა თჳს? ანუ არა უწყია, რომელ საყუ̂არელ ღუ̂თისა არს მხოლოდ მოყუ̂არე და მადიდებელი მისი, ამისთჳს რომელ ღმერთი პირუთნებელ არს? მოითხოვე შენდობა უცხოსა მის კაცისაგან, რათა ილოცოს მან შენთჳს და გაკურთხოს; ვინც არ შეიწყნარებს მას ვი-თარცა მოყუ̂ასსა, არცა მე შევიწყნარებ მას და იგი მტერი არს ჩემი„?

შემინებული წამოდგა მამასახლისი ლავრისა, მსწრაფლ მივიდა ქბუტერში, დაეცა ფერხთა ქუეშე ღირსის ილარიონისა და მწარის ცრემლით ქვედრებოდა, რათა მიუტეოს გულ-ფიცხელობა მისი, და-ადგრეს ქბუტერსა მას შინა და მით უკუნ აქციოს მისგან რისხვა ღჳთისა და ყოვლად წმიდისა ღჳთის-მშობლისა. ქრისტიანობრივის სიყუარულითა კაცმან ღჳთისამან მიუტევა წინამძღუარსა და აღუ-თქუა მას დაყოვნება ქბუტერსა მას შინა; ლავრიდგან მოართმევ-დენ მას პურსა და ყოველსა სასმარსა, რაჲცა იყო საჭირო საც-ხოვრებელად, გარნა ნეტარი ილარიონ ჰსთხოვდა წინამძღუარსა, რათა იგი არა ზრუნვიდეს გამოზრდისათჳს მისისა, არამედ ყო-ველს კვირა დღეს მხოლოდ გამოუგზავნიდეს მას სეფისკვერსა და ზედაშესა შესაწირავად უსისხლოჲსა მსხვერპლისა, ვინადგან ერთი ოდენ ესე კმა არს საზრდოდ სულისა და ხორცისა, და სურვილისა მებრ მისისა დის-წული წინამძღუარისა ყოველ კვირა დღეს მოარ-თმევდა მას ზედაშესა და პურსა სამღუთო მსახურებისათჳს. თუმ-ცა სხენებული დის-წული ესე წინამძღუარისა, ჯერეთ იგი ყრმა ჰყა-სავითა, გარნა შობიდგან მრთლად მარჯუენე მხარი და ხელი ჰქონ-და გამხმარი და უფუჭდებოდა თვალნი და ყურნიცა. ერთხელ, ჩუჱ-ულებისა მებრ, მოაქუნდა ყრმასა ამას ლავრიდგან შესაწირავნი პურ-ნი, ქუას ფესი წამოჰკრა, დაეცა მიწაზედ და მოწყლულთა ასოთა სასტიკად დაუწყეს ტკივილი; ნახა რა ილარიონმან მწარედ მოტი-რალი ყრმა, ჰკითხა მას მიზეზისა მისთჳს; ხოლო ოდეს იხილა წყლულებანი მისნი, მაშინ ნეტარმან მოიღო ზეთი კანდელისაგან და ჰსცხო მტკივნეულთა ასოთა ზედა, გამოსახა მათ ზედან სას-წაული ჯუარისა, განკურნა სნეული იგი სრულიად, მშვიდობით გა-ნუტევა ლავრაში, და ამცნო მას, რათა არავის უთხრას ქმნილი იგი მას ზედან საკვირველება.

არ დაშთა უცნობელად და დაფარულად სასწაული ესე. მოის-

ზონნი ლავრისა აღივსნენ პატივის-ცემითა ნეტარის ილარიონისა-დმი; ძმათა და მოღუაწეთა ულუმბოსათა, მცხოვრებთა ხენაკთა შინა ამა მთისასა, დაუცხრომელად იწყეს მოსვლა საქართველოდგან მოსრულის კაცისადმი და ითხოვდნენ მისგან სულიერთა რჩევათა. მისის სათნოებისანის და წმიდათ ცხოვრების ამბავმან მიაწია კონ-სტანტინეპოლადმდე და აქედგან მოვიდოდნენ მთასა ზედან ულუმ-ბოსასა მრავალნი წარჩინებულნი კაცნი ხილვად ქვეყნიერის ანგე-ლოსისა და შესწირვიდნენ ღმერთს მადლობასა, რომ ღირს იქმნენ იგინი მიღებად კურთხევისა მისის სათნოჲსა კაცისაგან. რომელნი-მე მოართმევდნენ ილარიონს ძვირფასთა ნიჭთა, ხოლო ნეტარი არა რას მიიღებდა მათგან, მეტყველი: ,,ზეცათა დედოფალი მფარ-ველი ჩუენის ულუმბოს უდაბნოჲსა, და შეამდგომელი ჩუენი წი-ნაშე ძისა თჳსისა და ღმრთისა, აღგვავსებს ჩუენ ყოვლითა კეთი-ლითა და ამისთჳს ჩუენ არაფრისათჳს გვაჭიროებთ; უმჯობეს არს განუყოთ შესაწირავნი თქუენნი გლახაკთა, რათა შეიკრიბოთ თქუენ საუნჯე ცათა შინა,,.?

ხედვიდნენ რა ესრეთსა სათნო ცხოვრებასა ნეტარის ილარი-ონისსა, მრავალნი გულს-მოდგინებით ცდილობდნენ, რათა მობაძავ მისდა იქმნენ; კაცნი ჩინებულნი დაუტევებდნენ სოფლიურსა ცხოვ-რებასა და ხელისაგან მისისა მიიღებდნენ მონაზონობასა და მახლო-ბლად მისა იკეთებდნენ ხენაკთა. რადგანაც მრავალნი შეაჭირვებდნენ ღირსსა მოსუცებულსა, რომელნიმე ითხოვდნენ მისგან სულიერსა რჩევასა, ხოლო სხუანი კურნებასა ხორცისასა, და მას არღა აქუნ-და ჟამი მყუდროებით და დაყუდებით ცხოვრებისა, ამისთჳს მო-წადინა მან დატევება ულუმბოსი, სადაც დაყო ხუთი წელიწადი, და წარსვლა მწირსა და უდაბნოსა ადგილსა. მოახლოებულ იყო დღე-სასწაული ჯუარის ამაღლებისა; ილარიონმან ჰრქუა ძმათა: ,,მნებავს წარვიდე კონსტანტინეპოლს და მუნ თაყუანის-ვცე პატიოსანსა

და ცხოველს-მყოფელსა ძელსა, რომელსაზედან უფალმან და მხსნელ-
მან ჩუენმან განართხო ხელნი თჳსნი, რათა მოიზიდოს წარ-
წყმედილნი და შვილად თჳსად ჰყოს იგინი; ხოლო თქუენ დაად-
გერით ამა ხენაკსა შინა, მფარველობასა ქუეშე უფლისა ჩუენისა
იესო ქრისტესსა და მომიხსენებდეთ მე წმიდათა ლოცვათა შინა თქ-
ვენთა". აკურთხა რა მოწაფენი თჳსნი, წარვიდა იგი კონსტანტი-
ნეპოლედ და დღესა მსოფლიო ჯუარის ამაღლებისასა თაყუანისცა
ცხოველს-მყოფელსა ძელსა; აქედგან დააპირა მისულა რომის ქა-
ლაქში, რათა თაყუანისცეს საფლავთა თავთა მოციქულთასა. მიმა-
ვალმან რომად, მან ინება დაყოვნებაჲ მცირედის ჟამისა თესალო-
ნიკეში, გარნა ამ ვრცელსა და სალსით სავსე ქალაქში ვერ ჰპოვა
ადგილი თავის შესაფარებელი. ერთის ვენახის კარებ წინ ილარი-
ონმან ისილა მჯდომარე კაცი, მცველი ვენახისა მის, მივიდა და
სთხოვა მას ერთი მტევანი ყურძნისა. მცველმან სიხარულით ჰსთ-
ხოვა ნეტარსა, რომ თჳთ შევიდეს ვენახში და დაკრიბოს ყურძენი,
რაოდენიცა სურს, ამისთჳს რომელ ვენახის მცველს ორივე ფეხი
ჰქონდა სნეულებისაგან გაშეშებული, ცამეტი წელიწადი იყო დაკუ-
ტებული, ძნელად ეძლო გამოცვლა ადგილისა და საზრდოს მოი-
პოებდა იმით, რომ ვენახზე ეჭირა თვალი. შეეწყალა ნეტარს ილა-
რიონს დავრდომილება მისი, და მგზავსად მოციქულთა უთხრა მას:
„ ვეცხლი და ოქრო არა მაქუს მე, გარნა რაცა მაქუს, მას მოგ-
ცემ; სახელითა იესო ქრისტესითა აღსდეგ და შევედ ვენახად, და
მსწრაფლ მომართვი მე ყურძენი". ესერა ჰსოქუა სასწაული ჯუა-
რისა გამოსახსა კაცსა მას ზედა განრღვეულსა, მასვე წამსა წამოხ-
ტა იგი, შიშით და სიხარულით შეირბინა ვენახში და მოჰკრიფა
საუკეთესო ყურძენი, რათა მოართოს განმკურნებელსა თჳსსა, გარ
ნა ნეტარი ვენახის კარებთან აღარ დაჰხუდა; განკურნებულს ხელ-
ში უჭირავს ყურძნის მტევანნი, დარბის ქუჩა ქუჩა, ეძიებს უსას-

უიღლოსა მკურნალსა, და ყოველსა აუწყებს თჳსსა განკურნებასა. მოქალაქენი, რომელთაც უწყოდენ დიდის ხნის უძლურება მისი, გაკვირვებულნი და განცვიფრებულნი დააყენებენ მას და ჰკითხვენ: ,,ვითარ განიკურნე შენ,?. გარნა ამაოდ ქიებდა იგი ნეტარსა ილარიონს, რომელი ივლტოდა დიდებისაგან კაცთასა; მალიად დამტევებელი თესალონიკისა, იგი წარვიდა რომად.

მივიდა რა ღირსი ილარიონ რომის ქალაქში, კეთილ-მოწიწებით ემთხვია იგი ლარნაკსა თავთა მოციქულთა პეტრესსა და პავლესსა, მოილოცნა ყოველნი სიწმიდენი რომისანი, შემდგომ ორისწლის მუნ დაყოვისა, დაბრუნდა ისევ კონსტანტინოპოლში, და მუნ მიმავალმა ინება კჳალად მისვლა თესალონიკეში. არა მქონი ბინისა, იგი ჩამოჯდა კარებ წინ ერთის დიდებულის და მდიდარის კაცისა, რომელსა ჰყვანდა შვილი, მოწყლული ეშმაკისაგან და აქჳნდა მას მარჯვენე ხელი და ფერხი სრულიად გამხმარი. მოახლემან, რომელი უვლიდა უძლურსა ამას ყრმასა, გამოიყჳანა იგი შინადგან და დასხდა მზეზედ, მახლობლად იმ ადგილისა, სადაც იჯდა წმიდა ილარიონ; მას შეებრალა სნეული ჭაბუკი და უბრძანა მოახლესა მისსა, რათა ასვას დამაშვრალსა მას მოხუცებულსა წყალი და ოდეს შევიდა სახლში მხევალი იგი, მაშინ ილოცა წმიდამან განრღვეულისა ყრმისა მისთჳს, გამოსახა მას ზედან სასწაული ჯჳარისა და ჰრქჳა მას: ,,აღსდეგ ყრმაო მსწრაფლ და ეჩვენე დედასა შენსა‘‘. საჩქაროდ წამოხტა ჭაბუკი და შეირბინა სახლში, ხოლო წმიდა ილარიონმან მსწრაფლ დაუტევა ადგილი, რომელზედაც იყო მჯდომარე და განეშორა სახლსა მას. წარმოიდგინეთ გაოცება მოახლისა, რომელსაც მოაქჳნდა წყალი და უეცრად შეეჯახა გაზრდილსა თჳსსა, რომელი საჩქაროთ ამორბოდა კიბეზედ, წარმოიდგინეთ განცვიფრება მისი, როდესაც ვერღა ჰპოვა მჯდომარე კარებთან საკვირველი იგი მოხუცებული. ყრმამან თჳთ უამბო დედასა

თჳსსა განსაკვირველი განკურნება თჳსი და ამასთანავე მიუთხრა მას, თუ ვითარი სახე აქუნდა, ანუ რა ეცო ტანსა განმკურნებელსა მისსა.

ჰსცნა რა მეუღლისაგან თჳსისა მამამან ყრმისამან, სასარულევანი განკურნება მისა თჳსისა, დაუყოვნებლივ იწყო ძებნა უცხოჲსა მის კაცისა და უბრძანა მონათა თჳსთა, რომ ჩაკეტონ ყოველნი კარნი ქალაქის გალავნისა და არ გაუშვონ ქალაქ გარეთ კაცი ღუთისა, რომლისა სახე და ტან-მოსილებაც აცნობა მათ. აღმოსავლეთის გალავნის კარებთან, რომელსაც, მოსახსენებლად პავლე მოციქულისა, ეწოდებოდა მოციქულთა, ჰპოვეს მონათა ნეტარი ილარიონ და შეუკრეს მას გზა, მეტყველთა: ,,გიწესს შენ, პატიოსანო მამაო, მთავარი ჩვენი და გევედრების, რათა არა უნაწილო ჰყო სახლი მისი ლოცვისა და კურთხევისა შენისაგან.,, დაემორჩილა ნეტარი ღუთისა განგებულებასა, მოვიდა სახლად მთავრისა, რომელიც მეუღლით და განკურნებულის შვილით, სიხარულით კარებ წინ მოეგება წმიდასა და ყოველნი ერთად დაეცნენ ფერხთა ქუეშე მისთა, მთხოველნი კურთხევისა და ლოცვისა.

მთავარმან ჰსთხოვა ილარიონს, რომ ერთად მოვლონ მთლად ქალაქი და რომელიც ადგილი მოეწონოს, მუნ სამარადისოდ დაემკვიდროს იგი, რათა თესალონიკის მოქალაქეთა ყოველთჳს ჰქუანდეთ თვალ-წინა საკვირველი მკურნალი სულთა და ხორცთა. დაუცხრომელნი თხოვანი მრავალთა ჩინებულთა ქალაქისათა და ერისა შეისმინა წმიდამან და აღუსრულა მათ სურვილი. ნეტარმან აღირჩია სადგურად თვისად მცირე ეგუტერი, მდებარე აღმოსავლეთით ქალაქისა, უშენოსა ადგილსა ზედა, სადაც ახლოს-სანში მიცვალილიყო წმიდა ვინმე დაუფლებული, და სთხოვა მთავარსა, რათა არ მოვიდოდეს იგი სანახავად მისა, გარნა ჟამითი ჟამად გამოუგზავნიდეს მას მცირედსა გამხმარსა პურსა და წყალში დალბობილსა

ცერცვსა. ესრეთ განისვენა ილარიონმან თესალონიკეს შინა და სრულიად მოქალაქეთა უკვირდათ მოღჳაწებითი ცხოვრება მისი, და ჰხადოდენ მას ვითარცა მამასა და მფარველსა თვისსა. ერნი, სხჳა და სხვის წოდებისანი, დაუტევებდენ სოფელსა და მოვიდოდენ მწირსა სადგურსა ილარიონისასა, რათა სამღჳდელოთა ხელთა მისთაგან მიეღოთ სახე ანგელოზობრივისა მონაზონობისა.

დიდის-მოწამის დიმიტრის თესალონიკის ეკკლესიაში მსახურებდა პატიოსანი დიაკონი, წმიდისა და უბიწოს ცხოვრებისა; ერთხელ წარვიდა იგი სანახავად თავის აგარაკისა (ხნულებისა), ქალაქიდგან მოშორებით მდებარისა, მას ანაზდეულად დაესხნენ სკვითნი და წარიყჳანეს იგი ტყვედ ქვეყანასა თვისსა. ხელ-გაკრული დატვირთვეს იგი მძიმითა ტვირთითა და მით გზაზედ სასტიკად ჰსტანჯვიდენ მას; შეპყრობიდგან მესამე ღამეს მოაგონდა მას ნეტარი ილარიონ და ესრეთ იწყო ლოცვად:,, უფალო იესო ქრისტე, ლოცვითა მონისა შენისა ილარიონისათა განმარინე მოწევნულისა ამის ჩემზედან განსაცთელისაგან.,, წარმოსთქვა რა ესე, მას მცირედ მიერულა და იხილა თჳს წინაშე მდგომარე წმიდა იგი, რომელსა უწოდდა შემწედ. ილარიონმან ჰრქჳა მას:,, აღსდეგ მსწრაფელ და მოვედ ჩემდა, რამეთუ არა რაჲ არის ყოვლადვე მავნებელ შენდა, გინა წინააღმდგომი გზასაზედან.,, გაეღვიძა დიაკონსა და განცვიფრებით ნახა, რომ ხელნიცა და ფერხნიც განხსნილი აქჳნდა საკრველთაგან და სკვითთა კი მძიმედ ჰსძინავთ გარემოს მისსა; წყნარად წამოდგა იგი, შიშით და სიხარულით გამოექცა მტერთა, მოვიდა თესალონიკეს და მოუთხრა ყოველთა საკვირველი გამოხსნა თვისი ხელთაგან წარმართთა, ლოცვითა წმიდის ილარიონისათა.

შემდგომ სამის წლისა თესალონიკეს დამკვიდრებისა, ნეტა-

რომან ილარიონ იერმნო ყამი თჳსის გარდაცვალებისა უწინარეს ორმეოცთა დღეთა; მოუწოდა მთავარსა და ჭრ:ქჳა:,, მოგეცინ შენ, შვილო, უფალმან სასყიდელი უცხოთ-მოყუარებისა, რამეთუ არა უღირს იხინე შეწყნარება ჩემ ცოდვილისა ამის და უნდოჲსა, და ყოველთავე პატივითა ნუგეში მეც მე, მიგიღებიესმცა შენ ნაცვალად წარმავალისა წარუვალი, ნაცვალად მცირედისა დიდი, ნაცვალად განხრწნადთა ამათ კეთილთა და განქარვებადთა საუკუნონი კეთილნი უხრწნელნი და განუქარვებელნი. აწ შვილო, ვინადგან ყამი ჩემისა აღსასრულისა მოახლებულ არს, დაგიტევებ შენ ანდერძად ლოცვასა და კურთხევასა და გამცნებ, რათა ყოველთა ზედა უცხოთა ჰყო ქსე, ხოლო უმეტეს მონაზონთა, და იყავნ კარი შენი განღებულ ყოველთა მვედრებელთათჳს და უღონოთა, რათა ჰპოვო შენცა განღებულად კარი იგი სამოთხისა შემწყნარებელად შენდა., რამეთუ გესმის შენ წერილისა, რომელი იტყვის: სასჯელი, სიმართლით საჯეთ, ქცით წყალობა გლახაკთა, მდაბალთა და დავრდომილი განამართლეთ: თანა-გამს შენცა ყოველი ესე დამარხჳად ეგრეთვე; კჳალადცა გეტყვი შენ, ჵი მთავარო, მოიძულე ქრთამი, რომელი დააბნელებს თვალთა სულისათა, მოიძულე უკეთური გულისთქმა, რომლისა თჳს აღზნებულ არს ცეცხლი იგი საუკუნო; ნუ მოატაცებ ნაწილსა სხვისასა, კმა გეყავნ სახმარი თჳსი, რამეთუ ნამეტნავი იგი უკეთურისაგან არს; რომელნი არიან ჭირსა შინა და შეწუხებულ საპყრობილეთა ნუ გცონის (ნუ გეზარება) მოხილვად მათდა და მიეც მათ საზრდელი; უფროსღა უხვებით მისცემდი გლახაკთა სიმართლით შეკრებულსა სახმარსა, რათა მოვიდეს კურთხევა უფლისა სახლსა შენსა ზედა აქა, და მერმესა საშინელსა მას მოსვლასა ქრისტესსა ღირს-იქმნე მარჯვენით მდგომარეთა მათთანა და სმა იგი გესმეს კურთხევისა და მშვიდობამან ღჳთისამან, რომელი ჰმატს ყოველთა გონებათა, დაგიფარო-

შენ, შვილო,,. ესე ჰსთქუა და განუტევა მთავარი იგი მგლოვარე და დამძიმებული სულითა.

შემდგომ ამისა ილარიონმან მოუწოდა იწროსა სენაკსა შინა თჳსსა ძმათა და ასწავებდა მათ, თუ ვითარ უნდა იღუწიდეს თჳთო-ეული მათგანი ცხოვნებისათჳს სულისა და განატარებდეს ცხოვ-რებათა ურთიერთის სიყვარულსა შინა, ამისთჳს რომელ სიყუვარუ-ლი არს პირველი გრგოლი სანთნოების ოქროს ჯაჭვისა. შემდეგ სთხოვა მღუდელსა, რათა სრულ-ჰყოს მან საღმრთო ლიტურღია და მია-ღებინოს მას წმიდა საიდუმლო; ეზიარა რა ნეტარი უხრწნელთა ქრისტეს საიდუმლოთა, გამოეთხოვა ძმათა, განუტევა სენაკად და შემდგომ სამისა დღისა მშვიდობით უფლისა მიმართ მიიძინა 881 წელსა ცხრამეტს ნოებრის თჳსას, (*) ჟამსა მეფობისასა ბერძენთა ზედან ვასილი მაკედონელისა. როგორც რომ განისმა სამწუხარო-ხმა ნეტარის ილარიონის გარდაცვალებისა, ყოველის მხრიდგან თესალონიკის ქალაქისა მოვიდნენ მღუდელნი და მონოზონნი, მხე-დარნი და მოქალაქენი; მობძანდა თჳთ მწყემსთ-მთავარი თესალო-ნიკისა თჳსის კრებულით, გარდასასხდელად უკანასკნელის ვალისა. ნეტარი ილარიონ ჩაასვენეს ლარნაკსა შინა ქვისაგან ქმნილისა და დაასვენეს მასვე ეგუტერსა შინა, სადაც ჰსცხოვრებდა იგი სადიდებე-ლად მაცხოვრის სახელისა. მრავალნი სასწაულნი იქმნებოდენ შემ-დგომ მისის გარდაცვალებისა, ვითარცა მოწმობენ თესალონიკის მცხოვრებნი, რომელნი პატივს-ცემდენ წმიდასა, ვითარცა დიდსა ღუთის სათონომყოფელს კაცსა. მეორმოცე დღეს, შემდგომ ნეტა-რის გადაცვალებისა, წყალ-მანკიერ იქმნა იმავე მთავრისა შვილი, რომელი პირველ განჰკურნა წმიდამან, ხოლო აწ ბოროტად ვნებულ-

(*) ამასვე თვესსა და რიცხვსა ეკკლესია ჰყოფს ხსენებასა ღირსის ილარიონისასა — წლით-წლად.

ხა ვერა ჰსცეს მცირედიცა რამე შვება დასნეულებულთა მკურ-
ნალთა; თჳთ მამამან მოაყვანინა უძლური შვილი თჳსი სამარხოსა
ნეტარისასა, მიაწვინა იგი ლარნაკზედ, რომელშიაც ესვენა გუამი
წმიდისა, და ცრემლით ევედრებოდა მას კურნებასა მისა თჳსისასა.
ღამე იხილა ყრმამან მოხრული მისდა მოხუცებული, რომელმან
უთხრა:,, პროკოპე, ვსწუხვარ წარწყმედისათჳს სულისა შენისა;
თუ რომ ისე ბოროტად განატარებ ცხოვრებასა შენსა, როგორც
აქამდის გაგიტარებია, შენ ვერა-ოდეს ვერ ეღირსები განკურნებასა,,.
ყრმამან, აღუთქუა რა ფიცით, რომ დღეის შემდეგ იგი კეთილად
განატარებს ცხოვრებასა თჳსსა, მაშინ მოხუცებულმან დასდვა ხე-
ლი მუცელსა ზედან მისსა, სამ-ჯერ გამოსახა სასწაული ცხოველს-
მყოფელის ჯუარისა და წარსთქუა სიტყუანი უფლისა, თქმულნი გან-
რღვეულისადმი მასლობლად ცხოვართა საბანელისა (იოან. ე, იდ):
„აჰა ესერა ცოცხალ იქმენ, და ნურღარა ჰსცოდავ, რათა არა უძვი-
რესი შეგემთხვიოს,,. მეყსეულად განიკურნა წყალ-მანკიერი, და
იგი, რომელიც გუშინ მოიტანეს ეზუტერსა შინა როგორც რომ
მკუდარი, მეორეს დღეს მოვიდა თავის მშობელთა სახლში სრულე-
ბით განკურნებული; მხილველნი ამისნი ყოველნი ერთბამად აქებ-
დნენ და ადიდებდნენ ღმერთსა და რჩეულსა მისსა ილარიონს.
ხმამან ნეტარის ილარიონის სასწაულთა მიაწია კონსტანტი-
ნეპოლედ დ ყოველი თჳთოეულად აუწყა თესალონიკის არხიეპისკო-
პოზმან იმპერატორს საბერძნეთისას ვასილი მაკედონელსა. კეთილ-
მსახური ხელმწიფე ჰმადლობდა ღმერთსა, და მსურველმან, რათა
უმეტესი ჰსცნას ნეტარისა მისთჳს დაყუდებულისა, მიიპატიჟა თჳს-
სა პალატთა შინა ყოველნი წინამძღუარნი მონასტრისანი, რომე-
ლნი შენებულ-იყუნენ გარემოთა ადგილთა სამეუფო ქალაქისა, და
გამოიკითხვიდა მათგან ყოველსა მას, ვინცა რა უწყოდა ნეტარის
ილარიონისათჳს. მაშინ წინამძღუარმან ულუმბოს ლავრისამან ვრცლად

მიუთხრა მეფესა საკვირველისა მისის დისწულის განკურნება-სათვის და ყოველთა მოღუაწებათა თჳთ საქართველოდგან მოსრუ-ლის უცხო კაცისა, რომელთა შინა დაჰყო მან ხუთი წელი მბუ-ტერსა შინა მახლობლად ულუმბოსა. იმპერატორს ენება შეტყობა, ჯერეთცა არის ვინმე ულუმბოსა მთასაზედან მოწაფეთაგანი ილა-რიონისა? და ოდეს მოახსენეს მას, რომელ აწცა ჰსცხოვრობენ მუნ სამნი მოხუცებულნი, აღივსო იგი სიხარულითა. მაშინვე უბძანა მოყვანება მათი სამეუფოსა სასახლესა შინა და მიიღო იგინი, რო-გორც ანგელოზნი ღუთისანი. იმპერატორმან ჰსთხოვა მათ, რა-თა აღაშენონ საყოფელი თჳთ კონსტანტინოპოლში მახლობლად სამეუფოთა მისთა პალატთა, გარნა ბერთა არ ინებეს ცხოვრება შფოთიერსა ამას სოფელსა შინა და ევედრებოდნენ მას აღშენება-სა მათთჳს სავანისა ქალაქს გარეთ, უდაბნოსა ადგილსა ზედან. იმ-პერატორმან თან გაატანა მათ ერთი უმთავრესი წარჩინებულთა თჳსთაგანი, პროტოსპატორი, და ამათ ერთად იწყეს ძებნა ადგი-ლისა მონასტრისათჳს, და ერთს ღელეში, რომელსაც ჰრომანად სახელ-ეწოდებოდა, ჰპოვეს მცირე ბორცვი, მუნვე წყარო კეთილი და აქ ინებეს აღშენება მონასტრისა. თჳთ იმპერატორი მობძანდა ამ ადგილს და თავის ხელით დადვა პირველი ქვა საფუძველისა და შვიდ თვეზე სრულ-ჰყვეს აღშენება ეკლესისა, სახელსა ზედან წმიდათა მოციქულთა.

ამ დროს კონსტანტინოპოლში ჰსცხოვრებდა თანამდებობისაგან გადამდგარი განმგებელი თესალონიკისა, ანთჳპატი, რომელსაც იმ-პერატორმან ვასილ კუალადცა უბოძა განმგებლობა, გაგზავნა თესა-ლონიკედ და უბძანა მას, რათა დიდითა სიწრაფითა მოასვენოს მუნიდგან გუამი წმიდისა ილარიონისა. გულნი მოქალაქეთანი აღივ-სნეს მწუხარებითა და შექმნეს დრტვინვა და ტირილი, ოდეს გა-მოუცხადა განმგებელმან ბრძანება ესე მეფისა, ამისთჳს რომელ

თესალონიკელთა არ ენებათ დათმობა ძჳრ-ფასისა მათთჳს საუნჯი-სა და თითქმის შფოთის მოსდენაც დააპირეს. ანთჳპატი ევედრე-ბოდა მათ დამშვიდებასა და შეაგონებდა, რათა მორჩილ ექმნენ მეფისა ბრძანებასა. ღამით გამოასვენეს მას წმიდანი ნაწილნი ილ-არიონისა, უხვად მომფენელნი სურნელებისა და მოასვენეს იგინი კონსტანტინეპოლეს. (*)

,,შეიწყნარნა მეფემან ნაწილნი იგი ნეტარისანი (**) მრავლითა პატივითა და გულს-მოდგინებითა სულისათა, და ღამესა მას დაასუენა სასუენებელსა შინა თჳსსა; ხოლო შუაღამესა ოდენ განეღვიძა მე-ფესა და იყნოსა სურნელება რაჲმე უცხო, რომლისათჳს დამტკბო-ცებით იტყოდა, ვითარმედ არა ოდეს ჰყნოსია საყნოსელსა მისსა ესე-ვითარი სურნელება, და დაკვირვებული ეძიებდა, თუ რაჲმე არს ესე, და ჰკითხვიდა წინაშე-მდგომელთა მათ: უკეთუ არს რა ესე-ვითარი პალატსა შინა? და ვითარცა ვერა რაჲ ჰპოვეს სხუა, გულისხმა-ჰყო მეფემან ვითარმედ პატიოსანთა მათგან ნაწილთა წმიდისათა გამომავალ არს საკვირველი იგი სურნელება; არა ოდენ მეფემან, არამედ ყოველთავე მყოფთა ქალაქისათა იყნოსეს უცხოსა

(*) ქართლის ჟამნიდგან ჰსჩანს, რომ ნაწილნი წმიდის ილა-რიონის მოუსვენებიათ კონსტანტინოპოლს 6390 წელსა დასაბა-მიდგან სოფლისა, ესე იგი: 882 წელსა ქრისტეს შობიდგან. იმ-პერატორი ვასილ გარდაიცვალა 886 წელსა.

(**) მოთხრობა ნაწილთ მოსვენებისა წმიდის ილარიონისა, შე-მოგჳაქვს აქა სიტყვა-სიტყვით მისის ცხოვრებიდგან, რომელი აღ-უწერია ბერძნულს ენაზედ, ბერძენთ იმპერატორის ვასილის ბძანე-ბით, მონოზონს ვისმე ვასილს. ხოლო უთარგმნია ბერძნულით ქართულს ენაზედ მონოზონს თეოფილეს მეთერთმეტე საუკუნოს განმავლობაში, დავით აღმაშენებლის მეფობის ჟამს.

მისგან სუნნელებისა, ადიდებდეს ღმერთსა და ჰნატრიდეს საყვარე-ლსა მას ღჳთისასა—ნეკტარსა ილარიონს,,.

,, ინება მეფემან პალატსა შინა სამეუფოსა დასხმად ნაწილთა წმიდისათა, არამედ გამოეცხადა ჩვენებით მართალი იგი, მადლობა მისცა მას და ჰრქვა: ,,შემწყნარებულ არს გულს-მოდგინება შენი და პატივი შენი ჩვენდა მომართ შეწირულ წინაშე უფლისა, ხოლო პალატსა შინა სამეფოსა, რომელ განიზრახე, ყოფა ჩემი არა სათნო არს, არამედ ახალ-შენსა მას შენ მიერ მონასტერსა ბრძანე წარყვანება ჩემი,,.

,,განთიად ოდენ ცისკარს, ცხრასა ნოემბრის თჳსსა, შესხდეს მეფე და პატრიარქი (*) ნავითა სამეფოთა მთავართა თანა და თავთა ქალაქისათა და აღიხჳნეს ნაწილი იგი კაცისა ღჳთისანი სუნნელებითა და საკმეველებითა, ფსალმუნებითა და გალობითა და შევიდეს ტაძარსა მთავრისა მის უხორცოთასა მიქაელისა, რომელ შენ-არს ადგილსა სოსთენისასა (**). გამოვიდეს მიერ უმეტესითა გალობითა, და ბრწყინვალებითა მოსილნი აღვიდეს ღელესა მას რომაინისსა და დიდის დღესასწაულობითა ჰყვეს დამისთევა მრავლითა ქებითა და გალობითა სუნნელთა თანა მრავალ-სასყიდლისათა. შემდგომ სრულ ჰყო მეფემან სატფურება ეკკლესიისა პატივის მოყჳრებით, და განწმიდა (აკურთხებინა) საკურთხეველი ხელითა პატრიარქისათა და მისცა მას ნაწილი რომელიმე ნაწილ-

---

(*) წმიდის ილარიონის ცხოვრებაში სახელი ამ პატრიარქისა არ არის მოხსენებული. დროების მიხედვით ეს უნდა ყოფილიყო, ანუ, წმიდა ეგნატი, ანუ სახელოვანი ფოტი.

(**) ამ სახელით დღესაც იწოდება ადგილი მახლობლად ბოს-სოფრის სორეტისა. (სორეტს ეძახიან ვიწრო წყლის გასავალს ერთის ზღვიდგან მეორეში).

თაგან წმიდათა მოციქულთასა, და დასხმად ქვეშე საკურთხევლისა უბრძანა. შემდგომად განწმედისა მის ეკკლესიისა მოიღო მეფემან პატიოსანი იგი ლარნაკი, სადა მდებარე იყჳნეს სამღჳდელონი ნაწილნი ნეკტარისა ილარიონისანი, ლამპრებითა მრავლითა და ფსალმუნებითა და დასხნა საწმნუნოებით, რამეთუ თჳთ ხელთა მათ სამეუფოთა არწმუნა ტვირთვა მისი და ორთა მათ ძეთა თჳსთა, ლეონს და ალექსანდრეს უბრძანა პყრობა ამიერ და იმიერ. ესრეთ მრავლითა პატივითა დაკრძალა იგი და განაწესა სამთა კანდელთა დაკიდება მას ზედა, რათა სამარადისოდ ენთებოდნენ; ეგრეცა ექჳსთა კანდელთა ბრძანა დაკიდება წინაშე საკურთხევლისა, და მათ ყოველთა თჳს ამცნო, რათა დაუკლებელად ენთებოდიან, რომლისათჳსცა ყოველსა თვესა განუწესა, რათა მიეცემოდის პალატით ათორმეტი დრაჰკანი (*) და ორი პური შესაწირავისა თჳთოეულსა დღესა, რათა წმიდა იგი მსხვერპლი სამარადისოდ აღესრულებოდეს შენდობისათჳს ცოდვათა მისთა. კჳალად ბრძანა, რათა მონაზონთა მათ მონასტრისათა მიეცემოდეს ორი ლიტრა ოქრო საჩოსედ ყოველწლივ თჳთ დღესა სატფურებისა (**) ეკკლესიისასა, და გამოსაზრდელად მათდა შესწირა მონასტერსა მედოქენი სამეუფოსა ქალაქისა შინა და ტყენი გარემონი,,.

შემდეგ მცირედის ჟამის განვლისა, დაყუდებულმან ვინმე ბერმა ეფთჳმემ, საქართველოს შვილთაგანმან, სავსემან სათნოებითა, ესრეთ მიუწერა მეფესა ვასილს:,, გიხაროდენ, ჵი მეფეო, ვინადგან ჰპოვე მადლი სამეფოსათჳს შენისა; რამეთუ ვიხილე მე ჩუჱნებასა შინა ღამისასა სასმილი დიდი და საშინელად აღტყინე-

(*) ერთი დრაჰკანი, ანუ დრაქმა ჩვენებურს შვიდ-აბაზ-უზალ-თუნს შეესწორების.

(**) სატფურება — ეკკლესიის დღეობა.

ნებული ბნელსა ადგილსა; მძაფრი ალი სასმილისა აღიწეოდა ცა-თამდინ და ხმა გამოვიდოდა მისგან ოხჳრისა და ტირილისა. ვსთქვი: ვაგლახ მე, ვაგლახ მე, არა ჩემ უბადრუკისათჳს არსა ესე განმზადებული? გარნა მოვიდა ჩემდა ჭაბუკი ვინმე, მოსილი სამო-სლითა ბრწყინვალითა სილვითა საშინელი და მრქვა: სასმილი ეგე აღაგზნა ვასილი მეფემან ცოდვითა თჳსითა! ვიწყე მე მწარედ ტი-რილი, გარნა ჭაბუკმან მრქჳა მე: აწ ჯეროვა მეფემან სულისათჳს თჳსისა შემწე და შჳამდგომელი, რომელი დაშრეტს ალსა ამას; ეს არის ილარიონ ქართველი, რომლისა ნაწილნი მეფემან მოასვენნა თესალონიკიდგან სამეუფო ქალაქში და დაასვენა საყოფელსა ში-ნა წმიდათა მოციქულთასა; ნუ მწუხარე იქმნები, შენ იხილავ, თუ ვითარ დაშრეტილ იქმნეს სასმილი ესე,,. როგორც რომ წარმო-სთქჳა სიტყჳანი ესე, მაშინვე გამოჩნდა მოხუცებული სამღჳდე-ლოჲთა სამოსლითა, რომელსა ეპყრა ხელთა შინა წყლით სავსე ჭურჭელი; მან დაასხა წყალი ალსა და მასვე წამსა საშიშარის ცეც-ხლისაგან დაშთნენ ხოლოდ მცირედნი ნაკვერცხალნი:,, ხედავა, მრქჳა მე ჭაბუკმან, ვითარ მსწრაფლ განქრა ალი ესე ღჳთის კაცის ლოცვითა? ამიერიდგან დაშთებიან ერთი ოდენ მხოლოდ ნაკვერ-ცხალნი და უმეტეს არღა აღეგზნებიან ესევითარი ალი სულსა ვასილისსა,, ამისათჳს გიხაროდენ, ქრისტეს მოყჳარეო მეფეო, და განამრავლე სათნოებანი, რათა დაშრტნენ დანაშთენნიცა მცირედნი ნაკვერცხალნი.

აღივსო სიხარულითა მეფე, მიიღო რა წიგნი ესე და უმე-ტეს ხშირ-ხშირად იწყო სიარული მონასტერსა შინა ღირსის ილა-რიონისა, და მოწიწებით, სიყჳარულით და სასოებით ამბორის მყოფელი ნაწილთა მისთა, ევედრებოდა მას შჳამდგომელობასა წი-ნაშე ღჳთისა თავისა და ორთა ძეთა მისთა, ლეონისა და ალექსან-დრეს თჳს. იმპერატორმან აღაშენა მცირე ხენაკი მახლობლად

წმიდის ილარიონის მონასტრისა და ხშირად მოვიდოდა მუნ გა-სატარებლად რაოდენისამე დროჲსა ლოცვათა და ვედრებასა შინა. ესრეთ მხურვალე დ̃ ცხოველ იყო სარწმუნოება და სიყვარული მისი წმიდის ღირსისა და საკვირველ-მოქმედის ილარიონისადმი.

ი. ხ უ ლ ჩ ა ნ ო ვ ი.

ს ი ტ ყ უ ა

მისი მაღალ-ყოვლად-უსამღუდელოესისა საქართუე-ლოს ექსარხოსისა, არხიეპისკოპოსისა ევსევისა, თქმული რუსულად ჟამსა დასაფლავებისასა მისის უგანათლებულესობის კნიაზის ა ლ ე ქ ს ა ნ დ რ ე ბაგრატის მის გ რ უ ზ ი ნ ს კ ი ს ა, მცხეთის სო-ბოროსა შინა, 1865 წელსა ოკტომბრის 12-სა დღესა.

„ვგოდებ და ვიგლოვ, რაჟამს გულისხმა-ვყო სიკუდილი."
(სტ. ჟამ. დასაფ.)

და შესაძლო არს, ძმანო, არა ვცრემლეოდეთ და არა ვგო-დებდეთ, ოდეს წარმოვიდგენო სიკუდილსა? შესაძლო არსა არა ვგოდებდეთ და არა ვჭმუნვიდეთ მძიმედ და გულ-მტკივნეულად, არა თუ ჟამსა მისედვისასა სიკუდილსა ზედა და მისი მხვერპლი-სასა, არამედ მარტოდ მხოლოდ სმენითაცა, ერთსა მხოლოდ მო-გონებასაცა ზედა მისსა..?.. ოჰ ვის უწყ ჩუენგანსა მომაკუდავ-სა არა გამოუცდია და არა დაუმარხავს ესე-ვითარი სამტკივნეულო გრძნობაჲ? ვის უწყ ერთ-გზის ოდენ სიცოცხლესა შინა თჳსსა არა დაუღვრია ცრემლნი, ანუ ეხილვოს პირდა-პირ სიკუდილი

მსგავსისა მისდა და მასლობელისა არსებისა, ანუ გინა მხო-
ლოდ არა წარმოუდგენია გონებასა შინა ყამსა მდუმარებისა და
განშორებისასა? ამისთჳს ჭეშმარიტად წმიდა ეკკლესია ბაგჱსა სა-
ბრალოჲსა მომაკუდავისასა ჩასდებს ესე-ვითართა სამტირალოთა
სიტყუათა: ვგოდებ და ვიგლოვ, რაჟამს გულისა-ხმა ვჰყო სიკუ-
დილი.“

რაჲ არს ესე ვითარი ღირს-სამტირალო სიკუდილსა შინა, არა
თუ მხოლოდ სანახაობა მისი, არამედ ერთი მხოლო წარმოდგინება,
ერთი მხოლოდ მოგონება მისი უნდომრად გარდმოადენენ თუალ-
თაგან ცრემლთა, ხოლო გულისაგან ტანჯუათა და კუნესათა? რაჲ-
სათჳს ესრეთ სამწუხარო და გულ-სამტკივნეულო არს სმენა და
წარმოდგინება სიკუდილისა? ესე-ვითართა კითხუათა ზედა უწი-
ნარეს ყოვლისა პასუხსა უგებს თჳთ ეკკლესია მასვე საგალობელ-
სა შინა თჳსსა, ოდეს მოგვითხრობს, რომელ მიზეზად მწუხარები-
სა, ყამსა მისლვისასა სიკუდილსა ზედა, მსახურებს თჳთ ხილვა
სიკუდილისა, რომელიც საზაროდ აღიბეჭდების სახესა ზედა და
თჳთოეულსა არსებრიობასა შინა მოკუდავისასა:,, ვჰგოდებ და ვიგ-
ლოვ მე, რაჟამს გულისხმა-ვყო სიკუდილი და ვიხილო საფლა-
სა შინა მდებარე მშუენიერებას ჩუენ ხატად ღუთისა დაბადებუ-
ლი, შეურაცხად უპატიოდ, და უსახუროდ.“

ჭეშმარიტად, არა მწარე არსა წარმოდგინება, არა სამძიმო
არსა ხილუა, რომელ კაცი — არსება მშვენიერი, მსგავსი ღუთისა, გო-
ნიერი და სიტყჳერი არსება, უმჯობესი და უაღმატებულესი ყოველთა
ქუეყნიერთა ქმნილებათა ზედა — სიკუდილისა მიერ მსწრაფლ შეიქ-
მნების უძრავ და უსულო მძორად, რომელსა შინა არა დაშთე-
ნილ არს უკუე მცირედიცა ნიშანი არცა გრძნობისა, არცა გო-
ნიერებისა და არცა გამომეტყველებისა? არა-ღირსს სამტირალოსა
წარმოგვიდგენს ჩუენ სანახაობასა კაცი, რომელი უკუე უწინარეს

ამისა განშვენდებოდა ცხოველობითა და თავით თჳსით განამშვენიერებდა თჳთ ცხოველობასა, რომელი აღყვავლდებოდა სიმრთელითა და ძრიელებითა, დაატკბობდა მხედველობასა და გულთა ყოველთასა თჳსითა გონებითა და გულითა, სიტყვითა და ამბორებითა, მშვენიერებითა და კეთილობითა, და შემდეგ მსწრაფელ შეიქმნა საზარო სანახავ მძორად, მცირე გროვად მიწისა და მტჳრისა!! რაოდენნი არიან, ძმანო, ესე-ვითარნი მაგალითნი და გამოცდილებანი, რომელნიცა საკმაოდ უხილავსთ თვითოეულსა ჩუენგანსა! რაოდენ-გზის შეგვხვედრია გაგვეცილებინოს ჩუენ საფლავადმდე საყვარელნი ხორციელნი მოყუასნი და მონათესავენი, მშობელნი, ნაცნობნი და მეგობარნი!

რაჲ კუალად შემდეგ ამისა, ძმანო, ღირს-სამტირალო არს სიკუდილსა შინა.? ესე არს საზოგადო და უმთავრესი მიზეზი სიკუდილისა ყოველთა მათ შექმნილთა მიწისაგან. ესე არს ცოდუა, მქნილი წინაპართა ჩუენთაგან; ესე არს გარდასვლა მცნებისა ღუთისა, რომელიცა მიუშვეს მათ ქუეყნიერსა სამოთხესა შინა, შეჭმითა ნაყოფისგან აღკრძალულისა ხისა. რამეთუ მართლ-მსაჯულმან ღმერთმან ესე-ვითარისა სასჯელდობრ ჭამადისა-თჳს აღუთქუა კაცთა სიკუდილი:,, რომელსა უკუე დღესა სჭამო მისგან, სიკუდილითა მოკუდე,, (შექ. 2, 17); მიწა ხარ და მიწადვე მიიქცე,, (3, 19), რქუა უფალმან ღმერთმან პირველსა კაცსა. ჴაზროვანებასა ამას შინა ეკკლესია წარმოადგენს ადამს მტირალად და მგოდებელად ნაქრცევსა ზედა თჳსისა პირველისა ნეტარებისასა წინარე დაკარგულისა მისგან სამოთხისა.,, ჴსჯდა ადამ პირის-პირ სამოთხისა მის და თჳსსა სიშიშვლესა გოდებდა და სტიროდა: ჰაი სამოთხეო ჩემო მშვენიერო; ნუ უკუე საზრდელისა შენისაგან ვერღარა დავსტკბები: და მიწად შთავალ, რამეთუ მიწისაგანვე აღებულ-ვარ.‘‘

ხოლო გარდა ესე-ვითარისა საზოგადოჲსა მოთხრობისა შე

საძლო არს ითქჳას შთამამოვლებითისა საჭიროებისა და აუცილებე-ლისა მიზეზისა სიკჳდილისა, თუ რაოდენნი არიან მიზეზნი სი-კჳდილისა კერძოობითნი, განსაკუთრებითნი შემთხვეულებანი, სხჳა და სხჳა გჳარნი სახენი, რომელთაგან თჳთოეული უმეტეს ანუ უნაკ-ლულეს სამძიმო და სამტირალო არს, გასაოცარ და საელდო. და ამი-სთჳს რაოდენს მოგვცემენ იგინი განსაკუთრებითათა მიზეზთა კჳ-ნესისა და გოდებისადმი. შესაძლო-არს მოუმატებელად ითქჳას, რომელ ვითარცა ურიცხვ და მრავალ-გვარნი არიან კაცნი და მათნი გარემოებანი და ურთიერთისა შორის დამოკიდებულებანი; ეს-ოდენ ურიცხვო არიან მიზეზნი და სახენი მათის სიკჳდილი-სანი, და ესოდენ მრავალ განმაღვიძებელნი მიზეზნი და წყაროანი ტირილისა და გოდებისანი ყამსა ხილვისა მათის სიკჳდილისასა.

აჰა ზოგი ყრმა, ერთი მხოლო ქჳწუნიერი იმედი და ნუგე-ში მშობელთა, პირდაპირ აკვნისაგან მიიტანების საფლავად, და უნუგეშონი მშობელნი ტირილითა და ცრემლის-ღჳრითა აცილე-ბენ შვილსა თჳსსა სახლისაგან საფლავად. იქმნების კჳალადცა ეს-რეთ, რომელ ჯერეთ არა-შობილი ჰკლავდეს მშობელსა მისსა, რო-დესაც მკჳდარი ჰკლავს ცოცხალსა, ყრმა იქმნების სრულიად უბრა-ლო მიზეზად დედის სიკჳდილისა, რომელნიმე აღყვავებულსა ასა-კოვნებასა შინა მაგარი და მხნე, ძლიერი და მრთელი კაცი ანუ ჭაბუკი, რომელისაგან მოილოდნებოდენ ბრწყინვალენი იმედნი მშობელთა და მამულისათჳს, მეუღლისა და შვილებისა და სრუ-ლიად საზოგადოებისათჳს, მოულოდნელად მოიკჳეთებიან შეუ-ბრალებელისა ცელისაგან სიკჳდილისა, და — ცრემლნი დატოებული-სა მისგან განბანენ კუბოსა მისსა და გოდებანი დაასყრუებენ საფ-ლავსა მისსა. რომელნიმე სრულსა ასაკოვნებასა შინა საშჳალ სრუ-ლისა უხვებისა და ბედნიერებისა კვალად მოიმედე და მხურველი სიცოცხლისა და ტკბილითა სიცოცხლითა ნუგეშ-ჰსცემდეს ქმა-

რსა და თჳთ იმედოვნებდეს შვილებითა, მწრაფლ და მოულოდე-ბელად უტევებს ქვრივად ქმარსა და ობლად ჭაბუკთა ნაშობთა, რომელთაცა უკუე ჯერეთ ვერცა მოსწრებოდეს დატკბობა ალერსისა დედისა და ჯერეთ არც კი გაეგებოდესთ და არა აქმდეთ შეგნება დაფასებად თვისისა მწარისა დაკარგვისათჳს.....

განსაკუთრებით სამძიმო და მომკვლელ არს გულისა, თუ რა გვარ სანახაობას წარმოადგენენ ქურივნი და ობოლნი და უპირა-ტეხობით შემდგენი, ხშირად და ერთად მრავალ-რიცხოვანნი და უმეტეს მცირე წლოვანნი, არა არს სიტყუა და წოდება, რომელ ესე მდგომარეობა სისრულით დაუასხდეს და გამოითქუასცა, არცა არიან ცრემლნი, რომელსა ღირსეულად მოიტირებდნენ სამძიმოსა და დაუჯილდოებელსა დაკარგუასა ზედა. ჰკითხეთ ქვრივთა და ობოლთა და იგინი გიპასუხებენ თქვენ თუ რაოდენ მწარე არს ჭამა სხვის პურისა, ანუ რაოდენ სამძიმო არს სხვისი დაქირავებული მოჯარგელობაჲ. წარსხედეთ მათ ცრემლთა, ყური მიაპყარით მათ ოხვრათა და კუნესათა, — და არა შემძლებელ იქმნებით არა შემეცნიოთ, თუ ვითარ ჩხვად და შემწუხრდად არიან ცრემლნი ესე, თუ ვითარ სამტკივნეულოდ არიან ოხვრანი ესე, უკუე ჟამსა მასცა შინა, ოდეს საკმაოდცა იმქონიებენ ნივთიერებითათა საჭიროებათაცა. ხოლო მრავალთა ქურივთა და ობოლთა ხშირად არა აქუთ არა რაჲმე ღონის-ძიებანი არა თუ აღზრდისა და განათლებისათჳს ნაშობთა თჳსთა, არამედ მხოლოდ მარტივისა სანოვაგისა და შესამოსელისათჳს. ამისთჳს უკუე მაცხოვარმან ჩუენმან უფალმან იესო ქრისტემან ჟამსა მისსა ქუეყნიერისა ცხოვრებისასა გვასწავლა განსაკუთრებითი მაგალითი შებრალებისა და მოწყალებისა საბრალო ქვრივსა ზედა ნაინისასა. ამისათჳს უკუე მრჩელსა მცნებასა შინა წმიდანი წინასწარ-მეტყუელნი ილიაი და ელისე შეეწეოდნენ ქურივთა ღარიბთა და ებრალებოდათ

იგინი (3 თა. 17, 10, 23, და 4, თა. 4 1—8). ამისთჳს თჳთ-ცა უფალი ღმერთი მარადის აგონებს მართლ-მსაჯულობასა და მოწყალებასა ობლისა და ქვრივისადმი, ხან გამოაცხადებს და ხდევნის უმოწყალოთა და შეუბრალებელთა, ესე ვითართა გუართა უბედურთა ზედა, ხან ემუქრის სასჯელითა და დასჯითა, უბედურე-ბითა და მწუხარებითა მათ, რომელნიცა გაბედვენ ტანჯუად (და-ჩაგურად), აკლებად და შეწუხებად ქურივთა და ობოლთა.,, საჯეთ ობოლი და განამართლეთ ქურივი,—ბრძანებს უფალი ღმერთი (ის. 1, 17).,, ობოლთა და ქვრივთა ნუ შეაწუხებთ "(იერ. 22 3).,, საჯეთ ობოლი და გლახაკი, მდაბალი და გლახაკი განამართლეთ (18, 3).,, ობლისა შენ ეყავ მწე (ფსალ. 9, 35).,, ობოლთა და ქურივთა ნუ უყოფთ ძალსა და ობოლთა და ქურივთა უფალი მი-იღებს (იერ. 7, 6, ფსალ. 145, 9).,, მოვალ თქუენდა სასჯელად და ვიქმნები მსწრაფლ მოწამე.... მეძალეთა ქვრივთა და შეუბრალებელ-თა ობოლთა "(მთ. 3. 5).

მეორეს მხრით, შესაბრალებელ არს სანახაობა და მწარე არს წარმოდგინებაცა, ოდეს ვიეთნიმე ჴკვდებიან გაუფრთხილებლობისა და დაუდევრობისა გამო. გინა ფრიადითა განცხრომითა ანუ შეუკავ-ლობისა გამო თავისა თვისისა, უქმობისა გამო, გინა მომატყებუ-ლის შრომისაგან, ანუ მომატყებულის საცხოვრებელისა, ანუ მოკლე-ბისა მისგანვე, ერთისა ანუ მეორის გზის დამოკიდებულობისა სიბოროტითა ანუ მტერობისა გამო, გინა მომატყებულის უჯერო-სიყვარულისაგან და მომატყებულის მზრუნველობითაცა. რომელ-ნიმე ჴკვდებიან შემდგომად სანგრძლივის და მძიმე სნეულებისაგან, რომელნიმე უცებ და მსწრაფლად და ანაზდეულად გარდვალს ცხო-ვრებისაგანს იკუდილად—ჩვეულებრივის საწოლისაგან კუბოსა შინა და საფლავად. რომელნიმე გარდავლენ საუკუნო სავანისადმი ყოვლად განუმზადებელად და მიუღებლობითა წმიდისა საეკლესიო საიდუ-

მლოჲსათა, ამისთჳს რომელ ვერა მოასწრო, თუმცა იწადდა აღესრულებინა ესე-ვითარი წმიდა უკანასკნელი ქრისტიანიერი მოვალეობა; ხოლო შემდეგი თჳსითა საკუთარითა დანაშაულობითა და დაუდევრობითა, ანუ უზრდელობითა დ̃ გაკრეშულეობისა გამო თჳსის გულისათა, წამსდარობისა-გამო თვისის ზნეობისა დაასრულებს თჳსსა ქრისტიანიერსა ცხოვრებასა დაურწმუნობლობითა გონებასა შინა სიბილწითა გულისათა და ცოდვილითა ძაგებითა და უვედრებისა ენისათა. და ესრეთ ამ გვარი და მსგავსნი ამისნი მიზეზნი და სანასაობა სიკჳდილისა ღირს-არს სატირელად და სამწუხაროდ. ვითარ მრავალთა და მრავალსა ზედა შესაბამო არს აღმოვსთქჳათ: ,,ვგოდებ და ვიგლოვ, რაჟამს გულის-ხმა-ვჰყო სიკჳდილი!!!

ხოლო უკუე არს სიკჳდილსა შინა მხარე ღირს-სამტირალო, ანუ უმჯობესია ითქჳას უკუე, არა თჳთ სიკჳდილსა შინა, არამედ მას შინა, რომელ ჯერ-არს მიეცეს შემდგომად სიკჳდილსა — ესე არს სასჯელი მომაკჳდინებელი. ვინაჲდგან ნამდვილად და არს ტუჳვრად ჰსთქჳა იგი, რაჲცა ბრძანა წმიდამან მოციქულმან: ,,წინა-უძს კაცსა ერთ-გზის სიკჳდილი და მისსა შემდგომად სასჯელი.,, (ებრ. 9, 27). ჩუენ, ძმანო, ესრეთ მცირედ ვზრუნავთ სამსჯავროსა მას ზედა, ესრეთ მცირედ ვემზადებით მისთჳს, ესრეთ მცირედ ვიშიშვით მისგან; რამეთუ იგი არს და იქმნების — სამსჯავრო იგი, რომელიცა აღსრულდების თჳთოულსა ზედა წარსრულთა ამა სოფლისაგან, იგი აღსრულდების თჳთოეულსა ჩუენგანსა ზედა. ვინ დაჭეშმარიტებით უწყის და ვინ ნამდვილად დარწმუნებულ-არს, თუ ვითარი სახელდობ იქმნება მისთჳს ბოლო ესე-ვითარის სამსჯავროჲსა? არა უმეტეს ყოვლისა დასარწმუნებელ არს, რომელ სამსჯავრო ესე იქმნების მისთჳს დასაწყესებლად საუკუნო ტანჯვისა.? რამეთუ თვითოეული უმეტეს ანუ ნაკლებ ცოდვილ არს წინაშე ღმრთისა. ხოლო თვითოეული ცოდჳა, უკეთუ

არა განზანილ-არს ცრემლთაგან გულის-წმიდის შენანებითა დაუმო-
რჩილება უმეტესსა ანუ ნაკლულევანსა სასტიკსა სასჯელსა და და-
სჯასა. ამისათჳს არა თუ უმეტეს ყოვლისა არა საარსებრიო და
შესაფერ არს თჳთოეულისა ჩუჱნგანისა განვამეოროთ ეკკლესიისა
სამტირალო საგალობელი: ''ვგოდებ და ვიგლოვ, რაჟამს გულის-
ხმა-ვჰყო სიკჳდილი.?...,,

გარნა ნუ იფიქრებთ, ძმანო, ვითომც მხოლოდ სიკჳდილსა
შინა არს სამჭმუნვარო და ღირს-სამტირალო, საგოდებელი და სა-
უნუგეშო, დ ვითომც მოსამსახურესა — მქადაგებელსა სიტყჳსა ღჳ-
თისასა წარმოდგინებითა სამტირალო სიკჳდილის სახისათა სწადს
განხეთქა გულისა თქუჱნისა, უამისოთაცა განხეთქილისა სახითა
მოულოდებელისა და უდროო სიკჳდილისათა. არა, ჭეშმარიტისა
ქრისტიანისათჳს, რომელიცა ჰსცხოვრებს მტკიცედ სარწმუნოებითა,
სასოებითა და შეურყეველითა სასოებითა, სიკჳდილი შეიპყრობს
თჳს შორის უფრო სასიამოვნოსა და სანუგეშოსა რასამე, ვიდრე
სამწუხაროსა და შემაძრწუნებელსა. ესე-ვითართა ქრისტიანეთათჳს
სიკჳდილი არს მხოლოდ გარდასვლა დროებითისა, ცოდვილიანისა
და ბოროტებით აღვსებულისა ცხოვრებისაგან საუკუნისადმი წმი-
დისა და ნეტარისა ცხოვრებისა, არს აღსრულება ქუჱყნიერთა
შრომათა და ღვაწლთა და დასაბამი ზეციერისა დიდებისა და სას-
ყიდლის-გებისა, არს განძარცვა ცოდვილისა სხეულისა და შემოს-
ვა უხრწნელისა და სულიერისა სამოსლისა, არს გარდასახლება ქუჱ-
ყნიერისა ხელით-ქმნილისა კარვისაგან ზეციერისა და ხელით-უქმნე-
ლისა საყოფელისადმი. ამისათჳს საგალობელსაცა შინა ეკკლე-
სიისასა თანა-დაერთვის, რომელ საიდუმლო სიკჳდილისა აღესრუ-
ლების ჩუჱნ ზედა ჭეშმარიტად ბრძანებითა ღჳთისათა, ვითარცა
წერილ-არს, რომელი დაუმკვიდრებს მიცჳალებულსა განსვენებასა.
და უკეთუ მოაგონდება ანუ ეჩუჱნება ქრისტიანესა სამტირალო-

მსარე სიკუდილისა;—ესე იქმნები ხმხოლოდ მისთჳს, რათამცა მან უწყოდეს თუ რაჲსა იგი თანამდებ-არს ტირილად, და რაჲსა არა-ჯერ-არს ტირილი ჟამსა სიკუდილისასა. და ჭეშმარიტსა ქრისტიანესა ნამდვილად არა ეშინის სიკუდილისა, არცა შეძრწუნდების თჳთ დროსაცა ხილვისა მისისა, არამედ უხარის იგი, სურს იგი და თითქმის ითხოვს ღუთისაგან ვითარცა მოწყალებასა, ვითარცა განსაკუთრებითსა ნიჭსა მისისა სიყუარულისა და სახიერებისასა. „შე-ჩ უ ჱ ნ ე ბ უ ლ არს კაცი, მოიწოდოს მოციქულისა პავლესა-თანა, ვინ დამიხსნის მე ესე ვითარის მომაკუდავის სხეულისაგან? სურვილი მაქუს მიქცევად ქრისტესადმი, უმჯობეს არს (რომ. 7, 24. ფილიპ. 1, 23);„ გამოიყუანე საპყრობილით სული ჩემი, ღაღადებს იგი ღუთისა-მიმართ,—გამოიყვანე, რათამცა მუნ, საყოფელსა შინა სულთა ნეტართასა—თავისუფლად და დაუბრკოლებელად, წმიდად და მახლობლად, ნათლად და ჭეშმარიტად შემძლებელ-ვიყო აღსარებად სახელისა შენისა (ფსალ. 141, 8).

ესრეთ უკუჱ ძუჱლს აღთქმასა შინა მეფე და წინასწარმეტყუელი დავით თჳსითა მაგალითითა შთააგონებდა თჳთოეულთა მხნეობასა და მამაცობასა, იმედსა და სასოებასა ყოველთა მწუხარებათა შინა, და მაშა-სადამე მწუხარებასაცა შინა სიკუდილისასა. „რად მწუხარე ხარ, სულო ჩემო, იტყოდა იგი, ანუ რად შემაძრწუნებ მე?. ესევდ ღმერთსა რამეთუ მე აღუარო მას, მაცხოვარსა პირისა ჩემისასა და ღმერთსა ჩემსა. ისმინე უფალო ხმისა ჩემისა, რომლითა ღაღად-ვჰყავ. შენ გრქუა გულმან ჩემმან: უფალი მოვიძიო, გამოგიძია შენ პირმან ჩემმან. ნუ გარე მიიქცევ პირსა შენსა ჩემგან, და ნუ მიიქცევ რისხვით მონისა შენისაგან; შემწე ჩემდა იყავ, ნუ შეურაცხ-მყოფ მე და ნუ დამაგდებ მე, ღმერთო მაცხოვარო ჩემო!“ (ფსალ. 41, 6. ფსალ. 26, 7—9) და ესრეთ წმიდა მოციქული პავლე თუმცა არა აღუკრძალავს ქრისტიანეთა მწუხარებასა მიცუა-

ღებულთა-თჳს, ვითარცა იგლოვდა და სტიროდა თჳთ უფალი ჩუჱნი იესო ქრისტე წინაშე საფლავისა საყვარელისა მისისა ლაზარესა, გარნა აღუკრძალავს მწუხარებასა მსგავსად ურწმუნოთა მათ წარმართთა, რომელთა არა აქუსთ სასოება, და ნუგეშინის-ცემისათჳს დასძინებს შემდეგსა მიზეზსა: უკეთუ—გვრწამს, რამეთუ იესო მოკუდა და აღსდგა, ეგრეთცა ღმერთმან შესვენებულნიცა იგი იესოსადა მოიყუანებს მისთანა. (სოლ. 4, 13, 14).

აქ კუალად, გარდა საზოგადოჲსა ყოველთა ქრისტიანეთა-თჳს მიზეზისა სიხარულისა და ნუგეშინის-ცემისა წინაშე საფლავისა მიცუალებულთა ძმათასა, არიან ეგრეთვე საკუთარნი მიზეზნი მათთა სანუგეშოთა ნიშნებთა, შორის თჳთ ხილულთა მწუხარებათა და შემთხვეულებათა. ესე არს მოგონება კეთილთა საქმეთა მიცუალებულთასა, რომელნიცა თჳთ ცრემლთა შეაზავებენ სიხარულითა და თჳთ შეძრწუნებულსა გულსა შინა შთაასხმენ კეთილ-სუნნელებასა ნუგეშობისასა და იმედსა სანატრელისა მიცუალებულის ცხოვრებისასა საუკუნესა შინა სამკვიდრებელსა. მრავალთა მაგალითთაგან ვახსენოთ ერთი მხოლოდ, უმეტეს სხუათა ცხადი და ძლიერი. წიგნსა შინა საქმე მოციქულთასა გვითხრობს აღწერასა ესე ვითარისა სამოძღურებლისა და სანუგეშოჲსა, სასიხარულოსა და დამალტობელისა მოთხრობისასა. იოპიასა შინა იმყოფებოდა ერთი ქრისტიანე ქალი სახელად თაბითა, რომელი იყო ობოლი, აღვსებული კეთილითა საქმითა მოწყალებისათა; იგი იყო უკუჱ ავად-მყოფად და მიიცვალა რომელი განბანეს და დასდუჱს ოთახსა შინა. დროსა მას მახლობლად იმყოფებოდა მოციქული პეტრე, წარგზავნეს მისდა ორნი კაცნი, და შეევედრდნენ, რათა მოვიდეს იგი მათდამი, და აღსდგა პეტრე და წარვიდა მათდა, რომელი მივიდა რა შეიყვანეს იგი ოთახსა შინა და წარდგნენ წინაშე ყოველნი ჭირის უფალნი ქურივნი და მტირალნი, უჩვენებდნენ სამოსელსა და მასთა-

ნავე ობოლსა. შეძრწუნებულმან ესე-ვითარის სანახაობისაგან პეტრემან მოიდრიკნა მუხლნი და ილოცვიდა, და მიუბრუნდა გჳამსა მას და ჰრქჳა: ტაბითა აღსდეგ, და მან განახილა თვალი და იხილა პეტრე მჯდომარე (თავ. 9, 37, 40). და ესრეთ გლახაკნი და საბრალონი, რომელთა ჩჳენ კეთილს-უყოფთ სიცოცხლესავე შინა ჩჳენსა, და თჳთ ანგელოზნი და წმიდანი, რომელთა ჩჳენ ვევედრებით და ვბაძავთ კეთილთა საქმეთა შინა, შემდგომად გარდაცვალებისა ჩჳენისა წარუდგენენ ღმერთსა ჩჳენთა კეთილ-საქმეთა და ქჳელის-მოქმედებათა და იქმნებიან წინაშე მისა მეოხად ჩჳენდა და შემწედ, რათა მოწყალე ჰყონ ჩჳენ ზედა ღმერთი და შემდგომად მიცჳალებისა დავიმკვიდროთ ნეტარება დაუსრულებელსა ცხოვრებასა შინა.

ვუწყით რა კეთილი და ღირს-საყჳარელი თჳსება განსვენებულისა და აწ წინაშე ჩჳენსა მდებარისა ამას კუბოსა შინა კნიაზის ალექსანდრესა, ჩჳენ გვრწამს და ვსასოებთ, რომელ თჳსითა კეთილითა და კეთილ-მსახურითა საქმითა მან უკჳე წარიმართა გზაჲ ზეცისადმი, დიდებისა და პატივისა უმაღლესისა წოდებისა ცათა შინა და საუკუნოსა დაუსრულებელსა ნეტარებასა. ხოლო ესე დატოებულისა მისგან ქჳრივისა და დაობლებულთა ჭაბუკთა შვილებთა და თჳთოეულთა მათ-თჳს, რომელნიცა იცნობდენ და პატივსცემდნენ ახლად მიცჳალებულსა ამას, მსახურებს უხვ-წყაროდ ნუგეშისა და სიხარულისა წინაშე კუბოჲსა ესრეთ მსწრაფლად და მოულოდნელად წარტაცებულისა ამის შორის ცხოველთა მეუღლისა და მამისა, თანა ძმისა და თანა-მოქალაქისა.

ჭეშმარიტად, ვინ აქა მდგომარემან არა უწყის კეთილ-მსახურება და ღჳთის მოშიშება განსვენებულისა, ვინ არა უხილავს ანუ არა სმენია თუ რაოდენ ხშირად და სიხარულით მიისწრაფოდა იგი ეკკლესიიასა შინა ღჳთისასა, თუ ვითარითა სიმდაბლითა და კეთილ-მოწიწებითა ევედრებოდა იგი ღმერთსა და მოიდრეკდა მუხლ-

თა წინაშე უზენაესისა ყოვლად-უხრულესისა არსებისა? მხილველი მშვიდისა და უმდაბლესისა სახისა და დგომისა განსვენებულისა ამის ჟამსა ლოცვისა მისისასა ეკკლესიიასა შინა, ვერა წარმოიდგენდა თუ იყო იგი ერთი უკეთესთა და უკეთილ-მსახურესთა მწევრთაგანი უმაღლესის გვაროვნებისა—რტო ძჳელისა მეფის შთამამავლობისა. ხოლო განსაკუთრებით თჳსი ცხოველი სარწმუნოება და სასოება საუკუნო ცხოვრებისა გამოხატა და დაამტკიცა განსვენებულმან უკა-ნასკნელსა ჟამსა და შესაძრწუნებელსა ავად-მყოფობასა შინა თჳს-სა, ოდეს იგი დაითმენდა საშინელთა ტანჯუათა დიდითა მოთმი-ნებითა და კეთილ-სულობითა და განამზადებდა თავსა თჳსსა გან-სვლისა-თჳს საუკუნოსა ცხოვრებისადმი მიღებითა მაცხოვარებითთა საიდუმლოებთა მართლ-მადიდებელს ეკკლესიისათა.

ნაზი და უსწ-საყვარელი მეუღლე, კეთილ-გონიერი და მზრუნ-ველი მშობელი, სამეგობრო და სტუმრის-მოყჳარე მეზობელი და ამხანაგი, მშვიდი და მომთმინო უფალი, და სახლის მეუფე გულ-მტკინეული, თუმცა უმეტეს ნაწილად საიდუმლოდ, ქჳელის-მომ-ქმედი უბედურთა,—მას არა უყვარდა არცა ამაო პირ-მოთნეობა, არცა ქება და ამაღლება, და არცა მონებრივი თჳსდამი სამსახური. ხოლო ამით შეიძინა თჳსდამი ესე-ვითარი გულითადი სიყჳარული და კავშირი, პატივის-ცემა და მონაწილეობა, რომელსაცა აწ ჩჳენ ვხედავთ განსაკუთრებით ჟამსა ამის დასაფლავებისასა.

მიუტევეთ უკჳე უფალსა ზრუნჳა თქჳენი, დაქჳრივებულო მეუღლეო და დაობლებულნო შვილნო! იგი მოგანიჭებს თქჳენ ძალსა და სიმტკიცესა დათმენად მოწევნილისა ამის თქჳენ ზედა მწუხარებისა. იგი იქმნების თქჳენდა შემწედ და თანა-მზრახველად, მცველად და მფარველად, და წარმართებს გზასა ცხოვრებისა თქჳე-ნისასა უმჯობესისა და უკეთილესისადმი, ვიდრე იგი განაგებდა მას, სხჳათა, უფრო კეთილ-სასიხარულევანთა გარემოებათა შინა თქჳენთა.

ხოლო თჳთოეულმან ჩუჱნგანმან, ძმანო ქრისტიანენო, ვევედროთ ღმერთსა ცხოველთა და მკუდართასა, რათა დააწყესოს სული მიცვალებულისა მონისა თჳსისა კნიაზის ალექსანდრესა საყოფელსა მართალთასა და განუსვენოს წიაღთა შინა აბრაამისათა, ხოლო ქურივი და ობოლნი და ჩუჱნ ყოველნი შეგვიწყალნეს ვითარცა სახიერმან და კაცთ-მოყუარემან. ამინ.

მთარგმ. რუსულ. კნიაზი იოანნე გიორგის ძე ამილახვარი.

31 დეკემბერს 1865 წ.
ქ. ტფილისი.

ჯ ს წ ა ვ ლ ა

მიგებებასა ზედა უფლისასა.

ძველს აღთქმაში იყო სჯული, რომელ მშობელნი ვერ მოვიდოდენ ეკკლესიად, ვიდრემდის არა შეასრულებდენ ორმოცსა დღესა; ხოლო ამის შემდგომ მოვიდოდენ შესაწირავითა შეძლებისა-ებრ მათისა;—იმა სახითა, როგორც ახლა გჳაქვს ჩვენ ჯსჯული—მეორმოცესა დღესა მიიღონ მშობელთა ლოცვა მღჳდლისაგან ეკკლესიაში.

იესო ქრისტე აღსასრულებელად ჯსჯულისა, შემდგომად ორმოცისა დღისა შობიდგან, მოყვანილ-იქმნა ტაძრად მარიამის და იოსების-მიერ შესაწირავითა—ორითა მართჳწნითა ტრედისათა. ამა დროსა მძღჳანველობითა უფლისათა მოვიდა მართალიცა სჳმეონ,—იგი სვიმეონ, რომელი იყო სამოცდა ათოთხმეტ მთარგმნელთაგანი, და რომელ ჟამსა თარგმნისა ისაია წინასწარმეტყველისა წიგნისასა, დაიჭვნეულდა შემდგომი სიტყვებითა: ა ჰ ა ქ ა ლ წ უ ლ მ ა ნ მ უ ც ლ ა დ ი ღ ო ს და შ ჳ ა ს ძ ე,—და ენება გასწორება მათი; გარნა ანგელოსმან დაუჭირა ხელი და გამოუცხადა მას, რომელ არა იხილავს იგი სიკჳდილსა, ვიდრემდის თვალით არა ნახავს ამას. აწ აღსრულდა წინასწარმეტყველება ისაიასი და მოლოდება სჳმეონისა.

ამისთჳს იხილა რა სჳმეონ ყრმა იესო, მიიქვა იგი ჴელთა თჳს-თა ზედა და ღაღადჰყო: აწ განუტევე მონა შენი, მეუფეო, სიტყვისაებრ შენისა მშვიდობით; რამეთუ იხილეს თვალთა ჩემთა მაცხოვარება შენი, რომელი განუმზადე წინაშე პირსა ყოვლისა ერისასა. (ლუკ. ბ, 22—32). ამისთჳს იწოდების დღეინდელი ესე დღე მიგებებად უფლისა. მართლმან სჳმეონ უწინარეს სიკუდილისა იხილა აღსრულება მიუწთომელისა საიდუმლოჲსა, რომლისა ერთხელ ივადრა იჭვნეულობად. უწინარეს სიკვდილისა ჩვენცა, ქრისტიანენო, განვაღებთ თვალთა და ვსცნობთ მას, რაჲცა არა გვნებავს აწ ცნობად, ჩვენცა დავრწმუნდებით მას ზედა, რაჲსაცა ზედა აწ ვიჭვნეულობთ. უწინარეს სიკუდილისა ვსცნობთ, რომელ არს სხუა ცხოვრება,—ცხოვრება დაუსრულებელი, სადაცა ცოდვილთა მიელის სატანჯველი საუკუნო; უწინარეს სიკუდილისა გავიგებთ, რომელ არს მართლმსაჯული ღმერთი, მომცემი საქმეთა ებრ ჩუენთა, რომლისა არა გვაქუს აწ შიში. გარნა ვაჲ ჩუენ ცოდვილთა! მართალმან სჳმეონ იხილა უწინარეს სიკუდილისა მაცხოვარებაჲ, ხოლო ცოდვილი იხილავს მაშინ წარწყმედასა თჳსსა; გული სჳმეონისა აღივსო ნუგეშითა, ხოლო გული ცოდვილისა აღივსების სასოწარკვეთილებითა; მართალმან სჳმეონ სთქუა წარსვლა მშვიდობით, ხოლო ცოდვილი წარვალს შიშით მომლოდებელი სატანჯველისა. ქრისტიანენო! ვევედრნეთ ყოვლითა გულითა და სულითა, რათა მაცხოვარმან ჩუენმან მოგვანიჭოს ჩუენ აღსრულება მშვიდობით, ვითარცა მართალსა სჳმეონს, და არა მოგველოს სიცოცხლე ცოდვათა შინა; განვახვნეთ ჩუენ თვალნი გრძნობისანი, რათა ვსცნათ და ვივლტოდეთ საშინელისა მისისა სასჯელისაგან. ამინ.

მღ. იოანე შატბეროვი.

ი გ ა ვ ი.

ბრმა და კოჭლი მცველნი ვენახისანი

ერთმან უფალმან, წარვიდოდა რა გზასა, დაადგინა ვენახსა შინა თჳსსა ორნი მცველნი, ბრმა და კოჭლი, განზრახვითა მით, რომელ ვერცა ერთსა მათგანსა ძალ-ედვა მოწყვეტად ყურძნისა. და ოდესცა ნაყოფნი დამწიფდნენ, და ბრმამან სცნა თჳსის მხედველისა ამხანაგისაგან სიმდიდრისათჳს უფლისა ვენახისა, მაშინ მოიგონა შემდგომი ღონის-ძიებაჲ, რათამცა ისარგებლოს მათით: მოიკიდა ზურგზედ კოჭლი და მიმოაქვნდა და ეტყოდა მოწყეტსა ნაყოფთა მათ ვენახისათა.

დასასრულ უკუ-მოიქცა რა უფალი, იხილა კვალნი ნაყოფთა მომპარავისა ვენახსა შინა თჳსსა, და მოუწოდა პასუხის-გებად ორთავე მცველთა: ბრმამან დასდვა ყოველივე ბრალი კოჭლს ზედა, მეტყველმან, რომელ თჳნიერ უკანასკნელისა ვერცაღა თუ იპოვნიდა გზასა ვენახში. მაშინ კოჭლი ამტყუვნებდა მხოლოდ ბრმას მით, რომელ თჳნიერ მის პირველისა ვერ შესწვდებოდა ნაყოფთა. გარნა ბოდიშნი შეიქმნენ ამაონი: უფალმან უბრძანა კჳალადცა შეჯდომა კოჭლსა მხართა ზედა ბრმისათა, და მას მდგომარეობასა შინა გვემად ორთავე უწყალოდ.

განმარტება: ბრმა მცველი არის სული; კოჭლი—ხორცი კაცისა. ვინადგან ორნივე იგი ნაწილნი კაცისა არსებისანი აქა სცო-

დვენ შეერთებულად, ამისთჳს უფალი ვენახისა — მსაჯული ყოველთა კაცთა საშინელსა მას დღესა განკითხვისა თჳსისასა, მისცემს დასასჯელად სულსაცა და ხორცსაცა ერთად.

რაჲ არს სიკჳდილი? —

ერთი ჭეშმარიტი ქრისტიანე დედაკაცი, მყოფი უკანასკნელსა ჟამსა შინა თჳსისა სიცოცხლისასა, ეტყოდა სარწმუნოსა თჳსსა მეგობარსა შემდგომსა: ‘‘წარსრულს ღამეს ყოვლის გამოცხადებით მეჩუენა მე ძილსა შინა განსვენებული დაჲ ჩემი, და მითხრა გამოუთქმელის სიკეთით: საყვარელო დაო! შენ დიდად ეშიში მოსხლებულსა სიკჳდილსა შენსა: გინდა ჰსცნა თუ რაჲ არს სიკჳდილი? — ეჰა ნეტავ თუმცა, მიუგებდი მე — მითხრა თუ რაჲ არს სიკჳდილი? მე დიდად მიმძიმს, ოდესაც მოვიგონებ მას — კეთილ არს, საყვარელო, მე გიჩვენებ შენ თუ რაჲ არს სიკჳდილი! მიხედე, აჰა იგი! მუნ გამოცხადებული წყნარად მიესვენა რა ტახტსა, მასვე ჟამსა სხეულისაგან მისისა გამოვიდა ფრიად წვლილი ბრწყინვალე სახე კაცისა! იგი იყო სიკჳდილი. მაშინ განვიღვიძე მე.,,

მთარგმნ. რუს. დეკანოზი გ. გამრეკელოვი.

ჭეშმარიტი ღირსება კაცისა.

(თხზულებათაგან წმიდისა იოანე ოქროპირისა).

იყავნ შენ კაცად, რათამცა ტყუილად არა მიეწეროს შენს არსებას სახელი ესე. გაიგე თქმული ესე? ყოველი თქჳენგანი ამბობს—კ ა ც ი ვ ა რ. ჰო, კაცი ხარ, მაგრამ ხშირად უფრო ცარიელი სახელით, და არა სულიერი შემკობილებით. როდესაც გხედავ შენ უმეტეს ზომისა განძღომაში, მაშინ როგორ გიწოდებ შენ კაცად, და არა ხარად? როდესაც გხედავ შენ, რომ იტაცებ ძალითა სხვისას, მაშინ როგორ გიწოდებ კაცად, და არა მგლად? როდესაც გხედავ შენ მომთვრალედ; მაშინ როგორ გიწოდო შენ კაცად, და არა ღორად? როდესაც გხედავ შენ მზაკვრად, მაშინ როგორ გიწოდო შენ კაცად, და არა გველად? როდესაც გხედავ, რომ შენ გაქჳს გესლი ბოროტებისა; როგორ გიწოდებ შენ კაცად, და არა ასპიდად? როდესაც გხედავ შენ უგუნურად, როგორ გიწოდებ შენ კაცად, და არა კარაულად? როდესაც გხედავ შენ მემრუშედ; როგორ გიწოდებ შენ კაცად, და არა განცოფებულ ცხენად? როდესაც გხედავ შენ დაუმორჩილებელად და უგრძნობელად; როგორ გიწოდებ შენ კაცად, და არა ქჳად? შენ მიიღე ღ̂თისგან კეთილშობილება; რისთჳს უცვლი შენს ღირსებას ბუნებასა? აბა მითხარი, რა ჰქმენ შენ ისეთი, რომ გიწოდო კაცად, როდესაც გხედავ შენ უმდაბლესად და უმძვინვარესად ცხოველთა? და რაჲცა უფრო უცუ-

დესია, თჳთოეულსა პირუტყუთაგანსა ცხოველსა აქუს ერთი რამ ნაკლულევანება: მგელი არს მტაცებელი, გველი არის მზაკვარი, ასპიდი—გესლიანი; ხოლო ბოროტსა კაცსა ხშირად აქუს არა ერთი ნაკლულევანება, არამედ მრავალი:—იქმნების მტაცებლად, მზაკურად და გესლიანად, და ესრეთ შეიცავს თჳს შორის ვნებათა ანუ გვემათა ცხოველთასა. ვითარ გიწოდებ შენ კაცად და მეფედ ცხოველთა, როდესაც არა გაქუს მეფობრივი გარჩევა და სამეფო გვირგვინი? „ვჰქმნათ, სთქუა ღმერთმან, კაცი ხატად და მსგავსად ჩუენდა“ (შექმნათა 1, 26). იფიქრე, კაცო, რომლისა სახისაებრ შექმნილ ხარ შენ, და ნუ დაიმდაბლებ თავსა შენსა ვიდრე ცხოველთა სიმდაბლედმდე. შენ, კაცო, ნუ მიმტკიცებ მე, რომ შენ გაქუს სული კაცისა, არამედ მაჩვენე, რომ შენ ხარ კაცი სულიერის შემკობილობითა. შენ ხარ მეფე პირუტყუთა ცხოველთა, და ნუ იქმნები მონად უგუნურთა ვნებათა და გვემათა. ვითარ იტყვი შენ: მე გავხდები კაცად? უკეთუ დაიდუმებ ბოროტსა აღძრვასა სხეულისასა; უკეთუ დაუტევებ მრუშებასა, უკეთუ აღმოჰფხვრი შეუზავებელსა გვემულებასა სიმდიდრისადმი, უკეთუ იქმ ყანასა სულისა შენისასა წმიდად,—შეგიძლიან შენ გახდე კაცად. ეგრეთვე—უკეთუ ივლი კრძალულებით ეკკლესიასა შინა, სადაცა ხდებიან კაცად; შეიქმნები შენცა კაცად, თუმცა იყო მსგავსი ცხენისა, გინა მგელისა,—არა შეგეცვალოს ბუნება, არამედ შეგეცვალოს ნება.

მთარგ. რუს. აარონ იანქოვი.

———

სიკჳდილი არის დიდი მოძღჳარი კაცთა.

სიკჳდილი არის ნაყოფი ცოდვისა; გარნა სასიერებითა ღჳთისათა იგივე არის ჩვენთჳს წამალი ცოდვისა. სიკჳდილი არის მქადაგებელი სინანულისა და დიდი მოძღჳარი კაცთა, იგი მხოლოდ ერთი მოიყჳანს მრავალთა თავისა თჳსისა ცნობისადმი. ამპარტავანთა და თავის-მაქებართა ეუბნება: თქჳენ არაფერი არა ხართ, მხოლოდ მიწა და მტვერი ხართ! გემოთ-მოყჳარეთა, რომელნიცა მისცემენ თავთა თჳსთა ბოროტსა გემოვნებასა ვიდრე უგრძნობელობადმდე, მოიყჳანს გრძნობისადმი და გამოაჩენინებს ოხვრასა და ცრემლსა სინანულისასა, ოდეს წარმოუდგენს მათ უსახოდ და უმსგავსოდ მდებარედ რომელთა წინეთ იგინი უგონოდ პატივსცემდენ და შესწირვიდენ თავის ბედნიერებასა. მდიდართა დაუმტკიცებს, რომელ იგინი გლახაკნი და შიშველნი არიან, მათ არა რაჲ ეკუთვნის, — არცა იგი მუჭა მიწა, რომელი დაჰფარავს მათ. მაქებართა თავისა მშვენიერებისათა იგი წარმოუდგენს თავის დაბრმავებულს სახესა და ამას შინა აჩვენებს ყოველსა სიცუდესა მათსა. მჭევრ-მეტყველი მართალი და ქადაგი ძლიერ!.. რომლისაცა არაფრითა შეიძლება დაჯერება, მას დააჯერებს სიკჳდილი; რომელსაცა ვერავინ ვერას გაუბედავს, ვერავინ ვერ უჩვენებს ჭეშმარიტებათა, მას გაუბედავს და თავისუფლად უჩვენებს სიკჳდილი; იგი არის მტერი კაცისა, ამისთჳს რომელ დაარღვევს ცხოვრებასა მისსა; მაგრამ ეს მტე-

რი არის მართალი და არა პირმოთნე. იგი მოსპობს მრავალთა უსჯულოებათა და ბოროტ-მავნებელთა გულისთქმათა. მდიდარი მოიფიქრებს ახალთა საშჳალობათა გამდიდრებისათჳს; მაგრამ მას უეცრად ესმის სიტყჳა: უგუნურო, ამა ღამესა სულსა შენსა მიგიდებენ შენგან! (ლუკასი იბ, კ.) და—მავნებელნი აზრნი შთავლენან მდიდრისათანა საფლავსა შინა. ამპარტავანი იგონებს პლანსა და აპირებს ამაღლებასა თჳსსა და დიდებასა; მაგრამ მსწრაფლად მოვალს მისდა სიკჳდილი: გამოვალს სული მისი და მიიქცევის; მას დღესა შინა წარწყმდებიან ყოველნი ზრახვანი მისნი; ესრეთ, ერთის წარწყმედითა სიკჳდილი აცხოვნებს წარწყმედისაგან ათასთა. თჳთ საშინელთა გულის-ზრახვათა, თჳთ ამპარტავანთა აზრთა გაცთათა სიკჳდილი დაიპყრობს ერთსა გროვასა მიწასა შინა და დასდებს მას ზედა სიტყჳსათა: აქა განისვენებს მტვერი........

მთარგ. რუს. დარისპან ღამბაშიძე.

უწყება მიცვალებულთათჳს.

13-ს დეკემბერს 1865-ს წელსა, შემდგომ მოკლე ჟამიერი-სა ავადმყოფობისა, მიიცვალა სოფელსა საქლიაოს აზნაური თადე-ოს ქაიხოსროს ძე ელიავა, შობიდამ 27-ისა წლისა. გარდაცვალე-ბულთა მშობელთა მისთა დასტოვეს იგი მცირეწლოვანი, და თჳსის კეთილ-ზნეობითა საყვარელ იყო ყოველთა მცნობთაგან მისთა; მას არ დაუზოგავს თავი თჳსი სიყრმიდამვე სამსახურსა ზედა ხელმწი-ფისასა; უკანასკნელ იგი იმყოფებოდა სამეგრელოს მილიციონერ-თა შორის ჩერქეზში, სადაცა დაიმსახურა ყურადღება მთავრობისა, ვითარცა გონიერმან და სასარგებლო შვილმან მამულისამან; მოკუდა უმემკჳდროდ, და დაუტევა მხოლოდ ცოლი თჳსი—ასული იმერე-თის თავადის ლორთქიფანიძისა ქჳრივად და მწუხარედ; ტომნი და ნათესავნი მისნი ჰგოდებენ დაკარგვასა ესრეთის კეთილის ყმაწვი-ლისასა და დაცემასა მამულიანის ოჯახისასა; იყო ესე ნათესავი ყო-ვლად სამღუდელოს მინგრელიის ეპისკოპოსის ტარასისა, რომელ-მანცა შესაბამითა პატივითა დამარხა გუამი განსვენებულისა მარტვი-ლის საკათედრო სობოროზედ, სადაცა აქუსთ აზნ. ელიავათა სასა-ფლაო.—საუკუნოდ იყავნ ხსენება მისი, და განუსვენოს უფალმან სულ-სა მისსა!..

დეკან. ლუკა გაწერელია.

3-სა ფებერვალს ამა 1866 წ. მიიცვალა ტფილისში სეკრეტარი კანტორისა, ტიტულიარნი სოვეტნიკი ივანე ივანეს ძე დლიბოვ-სკი, 48 წლისა შობიდგან.

ა თ ი   მ ც ნ ე ბ ა.

ღუთის ათი მცნება ორათ იყოფის,
თუ მას ვასრულებთ, ყველას გვეყოფის.
პირველ ნაწილში ღუთის დიდებაა,
რომ მასზედ გვქონდეს ჩუჱნ სასოება.
მეორე ნაწილში არს სიყუარული,
მოყუასთა-თჳსა გამოხატული.
როგორც რომ თავი, ისე გვიყუარდეს,
ყველანი ერთად ძმასსავით გვწამდეს.
მეხუთე მცნება ამას მოგვითხრობს:
მამა-დედასა პატივსა ვცემდეთ,
მაგრამ ამ დროში ნეტა ვინა გრძნობს,
რომ შვილის შვილთა ამას ვამხელდეთ.
ახ! ეს დროება რა რიგათ ხდება,
კეთილსა ვკარგავთ, ცილი მრავლდება!
შვილი რომ არ სცემს პატივს მამასა,
ვით მოგვიწონებს ღმერთი ამასა?
თითქმის ქუჱყანა სრულათ წაირღვნას,
ბღავილ-ტირილი დიდი შეიქმნას.
ყველანი ვხედავთ, რომ აქ არ ვრჩებით,
მაგრამ ბოროტსა მაინცა ვშვრებით.
როცა დედ-მამას არ გავამწარებთ,
მეხუთე მცნებას მაშინ ვასრულებთ.
ისა ჰსჯობია, ვსდგეთ უცოდველად,
და ღმერთი გვყვანდეს მუდამ ჟამს მცველად.
წმიდის გულითა ღმერთისა შეუდგეთ,
და ბოროტებას განზედ გაუდგეთ;
კეთილი საქმე ყველამ ვქმნოთ,
რომ ღმერთს პირნათლად ჩვენ მივეგებოთ.

გიორგი ისნქოვი.

О

Кавказской бѣглопоповщинѣ (*).

Распространители раскола всегда являлись, усиливали свою дѣятельность и достигали значительныхъ успѣховъ преимущественно въ тѣхъ мѣстностяхъ, куда взоръ высшей епархіальной власти по какимъ нибудь обстоятельствамъ проникалъ рѣдко, потому что въ такихъ мѣстностяхъ распространять свое ученіе имъ было легко и удобно. Тоже самое при извѣстныхъ намъ условіяхъ и обстоятельствахъ повторилось и на Кавказѣ.

Въ концѣ XVIII вѣка самымъ близкимъ къ Кавказу раскольничьимъ гнѣздомъ были *Иргизскіе монастыри* въ Саратовской губерніи, въ Заволжьи, отошедшемъ впослѣдствіи къ губерніи Самарской.—Въ Саратовскихъ привольныхъ степяхъ по р. *Иргизу* раскольники, преимущественно выходцы изъ Польши, начали селиться послѣ манифеста Императрицы Екатерины II (1762), которымъ она призывала ихъ возвратиться въ Россію, даруя прощеніе всѣхъ до толѣ сдѣланныхъ ими преступленій (1). Къ поселенцамъ Иргизскимъ прибыли изъ Польши и раскольническіе монахи, ихъ прежніе учители и руководители въ вѣрѣ. Они вырыли себѣ около слободъ землянки и основали въ нихъ сначала *скиты*, а потомъ, когда число скитниковъ умно-

(*) Изъ записокъ по исторіи кавк. бѣглопоп., приготовляемыхъ къ печати.

(1) П. С. З. т. XVI. 11720. Для поселенія Польскихъ выходцевъ—раскольниковъ указано было въ Заволжьи Саратовской губ. болѣе 70,00 десятинъ удобной земли. П. С. З. т. XVI. 11,725.

жилось, образовали изъ нихъ монастыри (1). Иргизскіе монастыри пріобрѣли громкую извѣстность между безпоповцами особенно съ того времени, когда строитель Успенскаго Скита, извѣстный въ исторіи раскола, Ветковскій выходецъ *Сергій* построилъ въ своемъ скиту двѣ церкви (1780 и 1783 г.) и открылъ въ нихъ служеніе литургіи. Заслышавъ объ этомъ, раскольники изъ всѣхъ мѣстъ устремлялись на Иргизъ, какъ въ св. мѣсто, на богомолье и для полученія запасныхъ даровъ. Богомольцы, по возвращеніи въ свои дома, разнесли молву о *св. Иргизѣ* повсюду.

Сергій, сдѣлавшись главою Иргизскихъ монастырей и всѣхъ иргизскихъ раскольниковъ, старался пріобрѣсть вліяніе и на другія раскольническія общины въ Россіи. Онъ писалъ посланія отъ имени" святыя церкви„ (разумѣя подъ нею свой Преображенскій монастырь—прежній Успенскій) въ разныя бѣглопоповскія общества и между прочимъ на *Донъ* и *Терикъ*, доказывая раскольникамъ, что никто и нигдѣ не имѣетъ права принимать бѣглыхъ священниковъ безъ Иргизской *исправы*. Съ тою же цѣлію онъ составилъ въ своемъ Преображенскомъ монастырѣ „всеобщественное собраніе," на которомъ было положено „чтобъ нигдѣ вновь не принимать пришедшихъ священниковъ, кромѣ святѣй церкви... и если по какой-либо нуждѣ и примутъ вновь пришедшаго священника, тотчасъ бы давали знать ко святѣй церквѣ" (т. е. въ Преображенскій монастырь) (2). Желаніе Сергія возвысить свой

(1) Иргизскіе монастыри были слѣдующіе: мужскіе: *Нижне-воскресенскій; Верхній Успенскій, Средне-Никольскій; женскіе: Покровскій, Средне-Успенскій*

(2) Прав. Собесѣд. 1857 г. отд. IV. стдр. 416. и 429.

монастырь или свой авторитетъ въ глазахъ бѣглопоповцевъ исполнилось; опредѣленіе Иргизскаго лже-собора касательно мѣста и способа принятія бѣглыхъ поповъ хотя и не вдругъ, но принято было всѣми раскольническими общинами (1).

Что же касается до бѣглыхъ поповъ, исправлять и разсылать которыхъ къ раскольникамъ Сергій такъ настойчиво усвоялъ право Иргизу, то въ нихъ недостатка здѣсь не было: этихъ измѣнниковъ совѣсти, церкви и долгу собиралось иногда до 50 человѣкъ въ одинъ монастырь: въ числѣ ихъ были лица, совершенно лишенные священническаго сана и даже самозванцы, никогда его неимѣвшіе. Но иргизскіе лицемѣры, сдѣлавшіе изъ бѣглыхъ поповъ предметъ постыднаго торга, мало обращали на это вниманія: имъ нужно было только получить за попа съ легковѣрныхъ деньги, или сдѣлать его орудіемъ для сбора денегъ въ пользу монастыря.

Настоятели монастырей высылали излишнихъ поповъ въ разныя мѣста Россіи или для сбора подаяній или для служенія большею частію на время. За бѣглаго попа, отпускаемаго на время въ какую-либо раскольническую общину, брали съ нея отъ 200—500 р. асс. въ годъ. Если же пріѣзжіе раскольники просили себѣ бѣглаго монастырскаго попа на всегда или сами привозили такого же для исправы; то съ такихъ просителей единовременно взималось отъ 500—1000 р. ассигнаціями (2).

---

(1)—стр. 429.

(2) Прав. Собесѣд. 1857 г. отд. IV. стр. 429, 430, 537, 545. *Исправа* вновь прибывшаго бѣглаго попа совершалась слѣд. образомъ: Монастырскій бѣглый же

Кавказскую бѣглопоповщину иргизскіе монастыри старались подчинить себѣ съ самаго начала своего существованія, какъ это видно изъ посланія Успенскаго строителя Сергія *на Терикъ*. Въ 80 годахъ XVIII ст. казаки—раскольники ѣздили на Иргизъ за бѣглыми попами и привозили ихъ въ свои станицы для исправленія требъ, особенно для вѣнчанія браковъ. Въ станицѣ Ищорской, въ домѣ одного казака устроена была молельня, въ которой временные посѣтители Кавказа тайно совершали Богослуженіе и вѣнчали браки. Но ѣздить съ Кавказа на Иргизъ было далеко и убыточно, а между тѣмъ религіозныя нужды требовали немедленнаго удовлетворенія; потому казаки не пренебрегали и такими бѣглыми попами, которые никокда не имѣя права священства, только выдавали себя за поповъ, представляя въ доказательство своего священства напр. украденную ставленную грамоту. Въ г. Александровѣ въ 1801 году пойманъ былъ и бѣжалъ изъ подъ караула какой-то бродяга, назвавшійся священникомъ (слободы Жилой, Курск. губ.) *Василіемъ Ильинскимъ*. По справкѣ оказалось, что дѣйствительный священникъ Ильинскій умеръ въ 1798 году и что, по смерти его, священническая грамо-

---

попъ сначала исповѣдывалъ пришедшаго въ олтарѣ, потомъ выводилъ его предъ собраніе и провозглашалъ, что пришедшій достоинъ священствовать; настоятель и все братство отвѣчали: „Богъ благословитъ ему священствовать.“ Затѣмъ облачали его въ священническія ризы, заставляли прочитывать по опредѣленной формѣ проклятія на мнимыя новшества прав. Греко-Россійской Церкви и потомъ по требнику—проклятіе пришедшимъ отъ Яковитской ереси, наконецъ, не снимая ризъ, помазывали мнимымъ мѵромъ, какъ новокрещеннаго, и обмывали помазанныя мѣста водою съ произношеніемъ словъ: „крестился еси, просвѣтился еси, обмылся еси во имя Отца и Сына и Св. Духа.“ Прав. Собесѣд. стр. 526, 527 и 536.

та не отыскана. Съ этою-то грамотою и бродилъ по Кавказу подъ именемъ покойнаго Ильинскаго неизвѣстный попъ—самозванецъ (1).

Самымъ удобнымъ мѣстомъ для укрывательства такихъ бродягъ были на Кавказѣ хутора, отстоявшіе отъ станицъ иногда на десятки верстъ, построенные въ глухой степи или въ лѣсу и камышахъ, гдѣ хорошо незнакомый съ мѣстностію не могъ и отыскать ихъ. На хуторахъ уединялись для мнимаго скитскаго жительства старики и старухи, устрояли у себя въ кельяхъ молельни, иногда, для привлеченія къ себѣ православныхъ, изъ корыстныхъ видовъ разглашали о явленіи у нихъ въ скиту какой нибудь чудотворной иконы. Такъ жители Савельева хутора (за Мекенской ст.) распустили слухъ, что въ часовнѣ ихъ„ явилось чудесное видѣніе—слезы" на иконѣ Николая Чудотворца, и что икона эта производитъ чудеса. Это извѣстіе быстро распространилось въ народѣ и въ Савельевъ хуторъ начали стекаться на богомолье съ различными приношеніями не толко раскольники, но и православные. Произведено было формальное дознаніе, по которому оказалось, что никакихъ слёзъ на иконѣ Николая Чудотворца въ хуторѣ не являлось и никакихъ чудесъ не происходило. Найдено было только, что образъ Святителя написанъ былъ недавно, на новой доскѣ и на слишкомъ густомъ маслѣ, которое отъ сильнаго лѣтняго жара и выступало на иконѣ въ видѣ каплей (2).

Такъ было до 1805 года. Въ этомъ году Кавказскій

(1) Ук. Астр. Ком. 1801 г. № 596.

(2) Дѣло Астр. Кон. 1802 г. № 1020.

гражданскій губернаторъ, *Гиндельшальдъ* далъ знать командовавшему войсками на Кавказской линіи Генералъ-Лейтенанту *Глазенапу,* что "раскольники и священники ихъ терпимы, но негласно, дабы чрезъ то не могли другіе развращаться." Глазенапъ предписалъ Генералъ-Маіору Ушакову, чтобы находящимся у раскольниковъ иргизскимъ монахамъ и священникамъ военное начальство впредь не дѣлало никакго притѣсненія. Вслѣдствіе этого Ушаковъ, когда маіоръ Вологодскаго полка, *Ганебушъ* представилъ къ нему изъ Червленской станицы бѣглаго священника *Андрея Александрова,* увѣрившись изъ документовъ сего послѣдняго, что онъ дѣйствительно выходецъ иргизскихъ монастырей, отпустилъ его обратно въ ст. Червленскую и приказалъ „не дѣлать ему никакого принужденія въ исправленіи требъ, а мѣстному священнику, если онъ это отправленіе считаетъ для себя обидою, предоставить доносить о томъ духовному начальству." (1) Этихъ распоряженій для раскольниковъ и ихъ иргизскихъ учителей вполнѣ было достаточно, чтобы данную имъ негласную терпимость обратить въ совершенно гласную и полную свободу дѣйствій. Православное духовенство, лишенное поддержки военнаго начальства, предоставленное самому себѣ, теряло теперь послѣднюю долю вліянія на казаковъ. Билетъ, выданный бѣглому попу изъ какого нибудь иргизскаго монастыря, за печатью и подписью его настоятеля и братіи, давалъ этому

---

(1) Рап. Свящ. *Петрова* и при немъ копіи отношеній Дѣл. Д. Конс. 1808г. Замѣчательно стеченіе фамилій воинскихъ начальниковъ: если всѣ лица съ иностранными фамиліями были люди неправославные, то понятно, какъ они относились къ православію и расколу.

попу полное право жить и дѣйствовать открыто въ пользу раскола во всѣхъ казаческихъ станицахъ, потому что воинское начальство билетамъ такого рода усвоило силу какъ-бы ставленной священнической грамоты и значеніе законнаго пашпорта. Станицы Гребенскаго и Семейнаго войскъ сдѣлались постоянными приходами бѣглыхъ поповъ и монаховъ съ Иргиза. Въ ст. Каргалинской поселился сначала иргизскій раскольничій попъ *Николай Семеновъ*, въ Червенской—упомянутый нами *Андрей Александровъ* (изъ Средне-Никольскаго монастыря). Ихъ потомъ чрезъ нѣсколько времени смѣнили другіе, также выходцы съ Иргиза: *Василій Яковлевъ* (1810), *Өедоръ Игнатьевъ* и *Аөанасій Григорьевъ* (1817г). (1) Около каргалинской ст. изъ иргизскихъ монаховъ и бѣглыхъ людей образовался раскольничій *скитъ*. Получившіе такимъ образомъ право свободно жить и дѣйствовать въ пользу раскола на Кавказѣ, Иргизскіе расколоучители старались доставить своему дѣлу полное торжество. Въ 1808г. въ станицахъ Каргалинской, Щедринской, Старогладковской и Червленской явились вмѣстительныя, деревянныя часовни съ алтарями и престолами. Въ двухъ первыхъ станицахъ при часовняхъ казаки повѣсили колокола и начали производить призывный звонъ къ Богослуженію. Раскольничьи попы торжественно совершали литургію въ своихъ часовняхъ, дѣлали крестные ходы отправляи во всѣхъ станицахъ Гребенскаго и Семейнаго войска требы, совращали въ расколъ православныхъ.

(1) Иргизскіе монастыри, какъ извѣстно, не давали одному и тому же бѣглому попу долго заживаться въ одномъ мѣстѣ, чтобы за каждаго новаго попа отправляемаго къ раскольникамъ, брать съ нихъ новую плату.

Православные священники Гребенскаго полка доносили епархіальному начальству (1808г.), „что въ приходахъ ихъ расколъ развивается такъ быстро, что оставшаяся малая часть православныхъ, смотря на раскольниковъ, соблазняется по большей части отъ урѣканія и укоризны ихъ, что они пребываютъ въ православіи.“ Соблазнъ для казака, непонимавшаго должнымъ образомъ ни православія, ни раскола, былъ дѣйствительно великъ, когда большинство казаковъ приняло расколъ; *урѣкеніе и укоризны* должны были сильно дѣйствовать, когда раскольниками сдѣлались вліятельные чиновные казаки, которые имѣли возможность всячески притѣснять православныхъ и благоволить своимъ единовѣрцамъ. Малая часть православныхъ отстававшаяся въ станицахъ: Курдюновской, Старогладковской, Новогладковской, Каргалинской, Щедринской и Червленской дѣйствительно не устояла въ православіи: въ 1812г. всѣ казаки этихъ станицъ были раскольниками (1); св. храмы опустѣли, православные священники остались безъ прихожанъ. Въ Старогладковской и Щедринской ст. съ 1817г. и священнослужителей православныхъ вовсе не стало; въ прочихъ они держались еще, пропитываясь своими трудами (2).

Въ другихъ казчьихъ полкахъ, расколъ, занесенный на Кавказъ переселенцами съ Дона, при содѣйствіи Иргизскихъ расколоучителей, такъже распространялся болѣе

(1) Въ ст. Червленской въ 1800. было два штата священно и церковнослужителей. Нынѣ въ ней все казаки раскольники. Въ другихъ станицахъ теперь есть православные жители; но эти переселенцы изъ внутренней Россіи, пришедшіе на Кавказъ въ сороковыхъ годахъ настоящаго столѣтія.

(2) Ук. Астр. Кон. 1808 г. № 344. Благоч. Вѣдом. 1808 г.

и болѣе. У раскольниковъ—казаковъ *Волжскаго войска* 1814 года исправлялъ требы свящ. *Иванъ Стефановъ*. Мѣстомъ постояннаго его жительства была стан. *Александровская;* здѣсь находилась и раскольничья часовня. Стефановъ велъ жизнь нетрезвую и священствовалъ безъ полномочія отъ Иргизскихъ монастырей. Однажди казаки напоили его пьянымъ и повезли было на Иргизъ *для исправы;* но онъ, протрезвившись на дорогѣ, убѣжалъ отъ нихъ и потомъ, раскаявшись въ своемъ заблужденіи, совершенно оставилъ расколъ. Преемникомъ ему сдѣлался нѣкто *Алексѣй Петровъ* (1).

Такъ раскольники довольствовались, если въ цѣломъ полку, на нѣсколько станицъ, былъ у нихъ хоть одинъ постоянный попъ. Казакамъ *Моздокскаго и Кубанскаго полковъ* почему-то не посчастливилось въ этомъ отношеніи. Въ 1812 году по станицамъ Моздокскаго полка странствовалъ, исправляя у раскольниковъ требы и совращая православныхъ въ расколъ какой то скиталецъ *Семенъ Семеновъ;* но онъ въ томъ-же году былъ пойманъ, уличенъ въ самозванствѣ и отправленъ въ Губернское правленіе. (2) Казаки должны были искать, въ случаѣ нужды, бѣглыхъ священниковъ въ Гребенскомъ или Волжскомъ войскѣ. Такъ какъ ѣздить туда за попами было далеко и неудобно, такъ какъ найти ихъ всегда дома было трудно; то умиравшіе раскольники въ Моздокскомъ полку оставались безъ исповѣди и причас-

---

(1) Ук. Конс. 1816 г. № 298.

(2) Отнош. Кизляр. Д. Правл. въ Кавказ. Губерн. Правленіе 1812 г. въ дѣл. Астрах. Консист.

тія, новорожденные младенцы—понѣскольку лѣтъ безъ крещенія. (3) Въ 1817 году Гребенскіе раскольники дознались, что бѣглый попъ ихъ *Аѳанасій Григорьевъ* вовсе не Иргизскій попъ, а самозванецъ, злоупотребившій ихъ довѣренностію; а потому отобрали у него пашпортъ и выгнали изъ своего войска. Безпашпортный Григорьевъ предложилъ свои услуги Моздокскимъ казакамъ-раскольникамъ, и тѣ приняли его сь радостію. Мѣстомь постояннаго своего пребыванія онъ избралъ Ищорскую станицу, въ которой была уже готовая часовня для богослуженія. Но Григорьеву нуженъ былъ какой нибудь писменный видъ на право жить и священствовать у раскольниковъ. Чтобы добыть его, онъ употребилъ слѣдующую хитрость: явился къ присутствующему Кизлярскаго Духовнаго Правленія Нетріеву, увѣрилъ его, что онъ-Григорьевъ бѣглый священникъ Пензенской губерніи, пришолъ на Кавказъ изъ Иргизскихъ монастырей, что въ настоящее время раскаивается въ своемъ заблужденіи и желаетъ возвратиться съ повинною къ своему преосвященному, а потому просилъ выдать ему билетъ на проѣздъ до Пензы чрезъ Астрахань. Петріевъ поддался обману и снабдилъ просителя требуемымъ билетомъ, прописавъ въ немъ, что предъявитель пришолъ на Кавказъ изъ Иргизскаго монастыря. Этого заявленія на первый разъ и достаточно было для безпашпортнаго. Съ билетомъ Петріева онъ возвратился въ Ищорскую станицу и началъ открыто совершать Богослуженіе и исправлять требы, дѣлать по станицѣ крестные ходы и водить въ вѣнцахъ брачущихся изъ часовни въ домы. Когда мѣстное духовенство донесло

(3) Въ 1812 году въ Моздокскомъ полку раскольниковъ было 3363 человѣка:

объ этомъ Кизлярскому правленію; оттуда приказано было или отобрать у раскольничьяго попа билетъ, или выслать его въ Астрахань. Раскольники, не желая растаться съ попомъ, такъ дешево имъ доставшимся, выбрали изъ среды себя повѣренныхъ и послали ихъ вмѣстѣ съ Григорьевымъ въ Кизляръ хлопотать о выдачѣ ему новаго билета на проживаніе въ Ищорской станицѣ до разрѣшенія Астраханскаго епископа Гаія, которому они послали прошеніе объ опредѣленіи къ нимъ Григорьева постояннымъ священникомъ, на основаніи Сvнодальнихъ правилъ 1801 года Въ тоже самое время раскольники Моздокскаго и Кубанскаго полковъ подали прошеніе Комадующему войсками на Кавказской линіи Генералъ-маіору *Дель-Поццо* о томъ чтобы имъ дозволено было имѣть священниковъ изъ Иргизскихъ монастырей; въ этомъ прошеніи о правилахъ единовѣрія 1801 года не было сказано ни слова. Очевидно, раскольники Моздокскіе не думали о присоединеніи къ единовѣрію, когда въ прошеніи къ Гаію упоминали объ условіяхъ его, а хотѣли только получить отъ Кизлярскаго правленія нужный билетъ для Григорьева и протянуть время, пока военное начальство, помимо епархіальной власти, дастъ имъ формальное позволеніе держать Иргизскихъ поповъ, а слѣдовательно—и Григорьева. По отношенію къ членамъ Кизлярскаго Правленія раскольники расчитали вѣрно; обѣщаніе раскольничьяго попа принять единовѣріе со всѣми прихожанами расположило ихъ въ пользу Григорьева; билетъ ему выдали снова, а онъ, получивши билетъ, снова возвратился въ Моздокскій полкъ священствовать. Дель-Поццо между тѣмъ препроводилъ просьбу казаковъ къ

министру духовныхъ дѣлъ и народнаго просвѣщенія Князю Голицыну; дѣло затянулось, по видимому, на неопредѣленное время. Но вотъ оно принимаетъ оборотъ неблагопріятный и для Григорьева, и для раскольниковъ и особенно для Иргизскихъ поповъ и монаховъ. Астраханская Консисторія въ просьбѣ казаковъ объ опредѣленіи къ нимъ Аѳанасія Григорьева отказала на томъ основаніи, что ей неизвѣстно, дѣйствительно ли онъ священникъ и имѣетъ ли увольненіе отъ своего епископа. Вмѣсто Григорьева она предлагала раскольникамъ выбрать и принять на правахъ единовѣрія, кого угодно, изъ священниковъ, посвященныхъ Астраханскимъ епископомъ. Когда раскольники не согласились на это предложеніе, Аѳанасій Григорьевъ, по предписанію Моздокскаго уѣзднаго суда, долженъ былъ оставить станицу Ищорскую и выѣхалъ (1818 г.) изъ нея по направленію къ Георгіевску. Въ 1819 году пришолъ отвѣтъ на просьбу казаковъ-раскольниковъ и отъ Князя Голицына. Отвѣтъ этотъ не заключалъ въ себѣ ничего опаснаго для нихъ; по крайней мѣрѣ при другихъ условіяхъ онъ могъ остаться безъ особенныхъ послѣдствій. Но на бѣду раскольникамъ и Иргизскимъ попамъ онъ адресованъ былъ на имя Командующаго кавказскимъ корпусомъ *Алексѣя Петровича Ермолова*. Голицынъ писалъ Ермолову, что „на удовлетвореніе просьбы казаковъ онъ не можетъ согласиться, поелику терпимость, оказываемая правительствомъ другимъ вѣроисповѣданіямъ, не простирается до того, чтобы потворствовать даже отпаденію отъ самой господствующей церкви и притомъ еще изъ духовенства, а къ таковымъ принадлежатъ испрашиваемые Моздокски-

ми и Кубанскими казаками изъ Иргизскихъ скитовъ священники, кои суть бѣглые попы, скрывающіеся отъ епархіальныхъ своихъ начальниковъ; яко преступившіе свои обязанности они подлежатъ зато сужденію по законамъ; а потому таковыхъ бѣглецовъ допустить къ священнослуженію нельзя, безъ крайняго соблазна православныхъ; что единственное только въ семъ случаѣ снисхожденіе, какое церковь оказать можетъ такъ называемымъ старообрядцамъ, состоитъ въ опредѣленіи имъ священниковъ, кои бы, завися отъ духовнаго начальства, отправляли токмо у нихъ Богослуженіе по старопечатнымъ книгамъ". Ермоловъ вслѣдствіе этого предписалъ военнымъ начальникамъ на Кавказѣ выгнать изъ казачьихъ полковъ Иргизскихъ священниковъ и строго наблюдать, чтобы ихъ впредь не было на Кавказѣ. Вмѣстѣ съ симъ, для предупрежденія тайнаго провоза Иргизскихъ поповъ въ казачьи станицы, Алексѣй Петровичъ запретилъ выдавать срочные и безсрочные пашпорты тѣмъ изъ казаковъ, которые захотѣли бы отправиться въ Иргизскіе монастыри на богомолье (*).

Воля грознаго Ермолова была исполнена; приказанія его исполнялись въ точности. Иргизскихъ поповъ и монаховъ въ казачьихъ раскольничьихъ станицахъ нестало, и являться на Кавказъ, пока Ермоловъ командовалъ кавказскимъ корпусомъ, они не смѣли. Но зло, посѣянное ими, на Кавказѣ не прекратилось, а продолжало расти хотя и не такъ замѣтно, какъ прежде. Вмѣсто Иргизскихъ бѣглыхъ поповъ и монаховъ у раскольниковъ начали отправ-

(*) Ук. Астр. Конс. 1817 г. №№ 623. 1133. 1347. Донесеніе благочин. Самсонова 1818 г. № 140. Предписаніе Ермолова Дель-Поццо 1819 г. № 295.

лять богослуженіе и требы уставщики и начетчики изъ казаковъ. Поддерживая расколъ удовлетвореніемъ насущныхъ религіозныхъ нуждъ своихъ единовѣрцевъ, они старались совращать въ него и православныхъ. Изъ такихъ руководителей и представителей раскола остались извѣстными отставные казаки въ ст. Каргалинской: *Иванъ Куртучкинъ и Тихонъ Ивановъ* (1810—1821 г.), въ ст. Стодеревской—*Денисъ Родимовъ* (1827 г.). Были, конечно, и другіе уставщики въ другихъ раскольничьихъ станицахъ и общинахъ. За неимѣніемъ бѣглыхъ поповъ раскольники довольствовались этими самозванными учителями и служителями потому, что ученіемъ и практикою Иргизской бѣглопоповщины имъ дозволялось совершать много такого, на что прав. Церковь не даетъ никакого права міряниму. Поученію Иргизскихъ расколоучителей крестить младенцевъ могла и повивальная бабка безъ крайней нужды въ такомъ крещеніи и безъ церковныхъ молитвъ, а совершеніе мvропомазанія оставлялось до удобнаго случая на неопредѣленное время, т. е. до пріѣзда какого-нибудь бѣглаго попа; сороковую молитву можно прочитать заочно надъ платкомъ, слѣдовало только написать на бумажкѣ имя родильницы и новорожденнаго, чтобы попъ зналъ, кому даетъ молитву, и затѣмъ платокъ этотъ потрясти надъ родильницею и младенцемъ; исповѣдывать имѣлъ право уставщикъ *по скитскому покаянію*; причастіе Иргизскіе попы давали въ руки желающимъ и оставляли въ домахъ ихъ, предоставляя самимъ причащаться, когда угодно; погребеніе раскольничьи попы отпѣвали заочно, а до могилы могъ проводить умершаго уставщикъ. За отсутствіемъ поповъ

уставщики отправляли и дневное Богослуженіе, кромѣ литургіи, въ часовняхъ (1).

Іером. Несторъ.

СУДЬБА ИВЕРСКАГО МОНАСТЫРЯ НА АѲОНѢ.

Великъ и славенъ былъ нѣкогда *Иверъ* или монастырь Иверскій (Грузинскій), основанный въ 976 году на св. горѣ Аѳонской подвигами 12,000 храбрыхъ грузинскихъ воиновъ, подъ предводительствомъ св. Торникія, отшельника—полководца, послѣ отраженія ими мятежника Склира въ азіятской части Греціи. Нѣсколько вѣковъ служилъ онъ для Грузіи училищемъ благочестія и украшеніемъ церкви, доставляя ей лучшихъ переводчиковъ священно-церковныхъ книгъ и писателей духовныхъ, каковы: св. Евѳимій, Георгій и другіе. За то и благочестивые цари Грузіи не были неблагодары къ *Иверу:* они навсегда обезпечили матеріальный бытъ его пожертвованіемъ множестса крестьяъ и деревень, съ которыхъ ежегодно поступаютъ весьма значительныя суммы. Посему *Иверъ* считался нынѣ однимъ изъ первыхъ Аѳонскихъ монастырей нетолько по своей исторической знаменательности, но и по богатству. Но увы! этотъ обширный и богатый монастырь сгорѣлъ весь до основанія въ ночь съ 12-го на 13-е декабря минувшаго года. Уцѣлѣлъ только соборный храмъ, и древности спасены съ трудомъ.—Придетъ ли *Иверъ* когда-либо въ прежнее великолѣпіе—неизвѣстно. Это зависитъ отъ заботливости греческой церковной власти, въ рукахъ коей онъ находится ужъ давно. Изъ Грузинъ нынѣ тамъ не болѣе 3-хъ монаховъ—малоизвѣстныхъ. Управляющій имѣніями Гроба Господня въ Грузіи, о. архим. Прокопій увѣряетъ, что къ возобновленію *Ивера* непремѣнно будетъ приступлено.

---

1) Прав. Соб. 1857 г. 584, 585. Матер. для ист. Кав. раск., находящіеся у автора.

ХРОНИКА.

19-го сего февраля, въ день восшествія на Всероссійскій Престолъ Благочестивѣйшаго Государя АЛЕКСАНДРА НИКОЛАЕВИЧА, и 26-го, въ день рожденія Благовѣрнаго Государя Наслѣдника Цесаревича и Великаго Князя АЛЕКСАНДРА АЛЕКСАНДРОВИЧА, Высокопреосвященнѣйшій Евсевій, Архіепископъ Экзархъ Грузіи, совершалъ божественную литургію въ храмѣ Тифлисской Д. семинаріи, въ присутствіи Его Императорскаго Высочества Великаго Князя МИХАИЛА НИКОЛАЕВИЧА, Намѣстника Кавказскаго, и многихъ военныхъ и гражданскихъ чиновъ и прочихъ сословій. Послѣ литургіи Его Высокопреосвященствомъ отправлены были установленныя молебствія о здравіи и благоденствіи Его Величества и Его Высочества Наслѣдника и всего Царствующаго Дома.

НЕКРОЛОГЪ. 3-го сего февраля, скончался въ Тифлисѣ, послѣ кратковременной болѣзни, секретарь Грузино-Имеретинской Сунодальной Конторы, по имеретинскому отдѣленію, тит. сов. Иванъ Ивановичъ *Глыбовскій*, на 48 году отъ рожденія.

СОДЕРЖАНІЕ:

I. О Кавказской бѣглопоповщинѣ.
II Судьба Иверскаго монастыря.
III. Хроника.
IV. Некрологъ.

ДОЗВОЛЕНО ЦЕНЗУРОЮ.
ТИФЛИСЪ, 28-го февраля 1866 г.—Печатано въ типографіи МЕЛИКОВА и К°.

СОДЕРЖАНІЕ

ГРУЗ. ОТДѢЛА:

I. Жизнь св. Иларіона грузинскаго. *I. Сулханова.*

II. Слово Высокопр. Евсевія, архіеп. экзарха Грузіи, при погребеніи кн. Александра Багратовича Грузинскаго. Съ русск. *Кн. Іоанна Амилахвари.*

III. Поученіе въ день Срѣтенія Господня. *Свящ. Іоанна Шатберова.*

IV. Слѣпой и храмой стражи винограда (притча). Съ русск. *Прот. Георгія Гамрекелова.*

V. Истинное достоинство человѣка (изъ словъ св. Іоанна Злат). Съ русск. *Аарона Янкова.*

VI. Смерть—великій наставникъ людей. Съ русск. *Д. Гамбашидзе.*

VII. Десять заповѣдей (стихотв). *Георгія Янкова.*

VIII. Краткія біографич. свѣдѣнія о покойномъ дворянинѣ Ѳ. К. Еліавѣ. *Прот. Луки Гацерелія.*

IX. Некрологъ.

სტატიები

თებერვლის წიგნისა:

I. ცხოვრება წმ. ილარიონ ქართჳჱლისა. ი. სულხანოვისა.

II. სიტყჳა უგანათლებულის კნიაზის ალექსანდრე ბაგრატის ძის დრუზინსკის დასაფლავებაზედ. რუს. კნ. იოანნე ამილახ-ვრისა.

III. ჯსწავლა მიგებებასა ზედა უფლისასა. მღ. ი. შატბეროვისა.

IV. ბრმა და კოჭლი მცველნი ვენახისანი (იგავი). რუს. დეკ. გ. გამრეკელოვისა.

V. ჭეშმარიტი ღირსება კაცისა. რუს. ა. იანქოვისა.

VI. სიკჳდილი არის დიდი მოძღჳარი კაცთა. რუს. დ. ღამბაში-ძისა.

VII. აზნ. თადეოს ქაიხოსროს ძე ელიავა (უწყ. მიცჳალ). დეკ. ლ. გაწერელიასი.

VIII. ივ. ი. ღლიბოვსკი (უწყ. მიც.)...

IX. ათი მცნება (ლექსები). გ. იანქოვისა.

რედაკტორი დ~ გამომცემი: მაღისტერი, მღჳდელი გიორგი ხელიძე.

Редакторъ и издатель: Священникъ, магистръ *Георгій Хелидзе.*

Дозволено цензурою. Тифлисъ, 28-го февраля 1866 года.

Цензоръ *І. Сулхановъ.*